

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra české literatury

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Didaktický potenciál *Písně ledu a ohně* od G. R. R. Martina pro SŠ
Didactic potencial of *A Song of Ice and Fire* by G. R. R. Martin for high
school
Petr Červ

Vedoucí práce: Mgr. Filip Koberec, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N ČJ-D

Odevzdáním této diplomové práce na téma *Didaktický potenciál Písně ledu a ohně od G. R. R. Martina pro SŠ* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

5. července 2022 v Praze

Děkuji vedoucímu své práce Mgr. Filipu Kombercovi, Ph.D. za cenné rady, odborné vedení a lidský přístup při psaní práce. Děkuji také své rodině a svým nejbližším za obrovskou podporu, které se mi od nich dostávalo. Děkuji i panu Georgi Raymondu Richardu Martinovi za poskytnutí tak báječného materiálu, kterým je *Píseň ledu a ohně*.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce pojednává o didaktickém potenciálu *Písně ledu a ohně* amerického spisovatele George R. R. Martina a je zaměřuje se na střední školy. Jejím cílem je ukázat, do jaké míry může být Martinova sága, potažmo i její seriálové zpracování, využitelná pro výuku nejen literatury, ale i dalších předmětů, a zároveň připravit konkrétní lekce, které mohou učitelé ihned využít ve svých hodinách. V první části je vymezen pojem fantasy a jsou uvedena základní data o autorově životě, především ta, která mají vliv na jeho pozdější tvorbu. Dále jsou zde zmíněny a stručně charakterizovány reálie ze světa, v němž se sága odehrává, stejně tak je zde představeno šest hlavních postav celého příběhu. Jsou zde také shrnuta ta díla, která sice nepatří do hlavní linie samotné ságy, ale spadají do širšího okruhu děl, která se věnují Západozemí, tedy fikčnímu světu *Písně ledu a ohně*. V druhé části jsou navrženy jednotlivé výukové lekce, v nichž žáci střední školy pracují s úryvky textů *Písně ledu a ohně* a pomocí různých metod a aktivit, jako jsou myšlenkové mapy, obrázkové kvízy a další, jsou vedeni k cílům, které přesahují běžný rámec literární výchovy. Celkem je v této práci zpracováno osm výukových lekcí, z nichž jedna je koncipována jako dvouhodinová lekce. V lekcích jsou zastoupena různá společensky aktuální a potřebná témata, jako dopady války na civilní obyvatelstvo, postavení žen ve společnosti, otázky diskriminace či způsoby, jak přizpůsobovat skutečnost svým záměrům, tedy témata v dnešním světě více než potřebná.

KLÍČOVÁ SLOVA

fantasy, *Píseň ledu a ohně*, Hra o trůny, didaktický potenciál, George R. R. Martin

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the didactic potential of *A Song of Ice and Fire* by the American writer George R. R. Martin and focuses on high schools. Its goal is to show to what extent Martin's saga, and therefore its series adaptation, can be used for teaching not only literature, but also other subjects, and at the same time prepare specific lessons that teachers can immediately use in their classes. The first part defines the concept of fantasy and provides basic data about the author's life, especially those that affect his later work. Furthermore, the realities from the world in which the saga takes place are mentioned and briefly characterized, as well as the six main characters of the whole story are presented here. It also summarizes those works that do not belong to the main line of the saga itself, but fall into a wider range of works that deal with the Westeros, the fictional world of *A Song of Ice and Fire*. In the second part, individual lessons are proposed, in which high school students work with excerpts of the texts from *A Songs of Ice and Fire* and through various methods and activities such as mind maps, picture quizzes and others are guided to goals that go beyond the normal framework of literary education. A total of eight teaching lessons are elaborated in this work, one of which is conceived as a two-hour lesson. The lessons cover various socially relevant and necessary topics, such as the effects of war on the civilian population, the position of women in society, issues of discrimination or ways to adapt reality to their intentions, topics in today's world more than necessary.

KEYWORDS

fantasy, a Song of Ice and Fire, Game of Thrones, didactic potencial, George R. R. Martin

Obsah

Úvod	8
1 Fantasy.....	10
2 George Raymond Richard Martin	15
2.1 G. R. R. Martin a fantasy	19
3 Píseň ledu a ohně	22
3.1 Samotná sága	22
3.1.1 Název	23
3.1.2 Časoprostor.....	23
3.1.3 Postavy	28
3.2 Další díla související s Písní ledu a ohně	32
3.2.1 Příběhy Dunka a Egga	33
3.2.2 Svět ledu a ohně.....	33
3.2.3 Oheň a krev.....	34
3.2.4 Komiksové adaptace.....	34
3.3 Problematika českého překladu příběhů ze Západozemí.....	34
3.3.1 Talpress.....	34
3.3.2 Argo	35
3.3.3 Rytíř Sedmi království.....	35
3.3.4 Oheň a krev.....	36
3.3.5 Překlad výrazu <i>wildling</i>	36
3.4 Jednotlivé díly ságy	36
3.4.1 Hra o trůny.....	36
3.4.2 Střet králů	37
3.4.3 Bouře mečů.....	38

3.4.4	Hostina pro vrány	38
3.4.5	Tanec s draky	39
3.4.6	Vichry zimy a Sen o jaru	39
4	Jednotlivé výukové lekce.....	40
4.1	Výuková lekce č. 1 – „Úvod do žánru fantasy“	40
4.1.1	Základní informace o lekci	40
4.1.2	1. hodina – evokace	41
4.1.3	1. hodina – uvědomění	44
4.1.4	1. hodina – reflexe	47
4.1.5	2. hodina – evokace	47
4.1.6	2. hodina – uvědomění	49
4.1.7	2. hodina – reflexe	52
4.2	Výuková lekce č. 2 – „Diskriminace na základě hendikepu“	52
4.2.1	Základní informace o lekci	52
4.2.2	Evokace	54
4.2.3	Uvědomění	55
4.2.4	Reflexe.....	59
4.3	Výuková situace č. 3 – „Dopady války na civilní obyvatele“	60
4.3.1	Základní informace o lekci	60
4.3.2	Evokace	61
4.3.3	Uvědomění	62
4.3.4	Reflexe.....	66
4.4	Výuková lekce č. 4 – „Anticipace dalšího vývoje skrze metaforu“	66
4.4.1	Základní informace o lekci	66
4.4.2	Evokace	67

4.4.3	Uvědomění	68
4.4.4	Reflexe.....	70
4.5	Výuková lekce č. 5 – „Postavení žen ve vysokých funkcích“	71
4.5.1	Základní informace o lekci	71
4.5.2	Evokace	72
4.5.3	Uvědomění	72
4.5.4	Reflexe.....	74
4.6	Výuková lekce č. 6 – „Pád komunistického režimu v Československu aneb Kde sídlí moc“.....	76
4.6.1	Základní informace o lekci	76
4.6.2	Evokace	77
4.6.3	Uvědomění	77
4.6.4	Reflexe.....	79
4.7	Didaktická situace č. 7 – „Věř a víra tvá tě...“	80
4.7.1	Základní informace o lekci	80
4.7.2	Evokace	81
4.7.3	Uvědomění	83
4.7.4	Reflexe.....	86
4.8	Didaktická situace č. 8 – „Manipulace s informacemi“	87
4.8.1	Základní informace o lekci	87
4.8.2	Evokace	88
4.8.3	Uvědomění	88
4.8.4	Reflexe.....	90
	Závěr.....	92
	Seznam použitých informačních zdrojů	94

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybral sérii knih amerického autora George R. R. Martina *Píseň ledu a ohně*, respektive její didaktický potenciál pro výuku na střední škole.

Tuto fantasy sérii jsem si vybral proto, že jsem jejím velikým fanouškem, a to jak její knižní podoby, tak i seriálové adaptace z produkce HBO.

Příběh ságy v sobě odráží světovou historii, mýty a legendy, obsahuje tradiční prvky typické pro žánr fantasy a patří mezi nejvýznamnější díla toho žánru vůbec. Přestože v době psaní této práce ještě není knižní série kompletní, čítá jejích – zatím vydaných – pět dílů více než 4000 stran.

Jakožto učitel českého jazyka a dějepisu vidím v této sérii veliký potenciál pro využití ve výuce. Vzhledem k některým závažnějším a explicitním tématům považuji za vhodnější pro širší využití textů z *Písně ledu a ohně* právě střední školu, nicméně si jsem jistý, že řada textů je použitelných a vhodných pro využití i na druhém stupni základní školy.

Cílem mé práce je ukázat potenciál, který tyto texty skýtají pro mnoho učitelů a žáků, pro využití v rozličných předmětech a situacích. Autor se v textu nevyhýbá ani často (částečně) tabuizovaným tématům, která lze i skrze tyto texty postupně detabuizovat úplně. Cílem této diplomové práce je ukázat, do jaké míry může být Martinova sága, potažmo i její seriálové zpracování, využitelná pro výuku na středních školách. A to nejen v hodinách literatury, ale i dalších předmětů či během třídnických setkání. Mým cílem je také připravit konkrétní výukové lekce, které budou dostupné k možnému okamžitému využití v hodinách.

Tato práce se skládá ze dvou částí. V teoretické části je nastíněna problematika vymezení žánru fantasy, jsou zde podány informace o autorově životě, především ty, které mají vliv na ústřední dílo této práce. Dále je zde věnován prostor vymezení základních pojmů ze samotných knih – jsou zde představeny hlavní postavy, prostor, ve kterém se celý příběh odehrává a nejdůležitější informace právě z tohoto fikčního světa, aby se v díle dokázal alespoň částečně orientovat i člověk, který žádný z dílů ságy nečetl.

V úvodu praktické části vysvětluji, jak postupuji při vytváření návrhů didaktických situací. Následuje celkem sedm didaktických situací v podobě kompletně připravené hodinové lekce

a jedna situace v podobě dvouhodinové lekce. Lekce jsou podrobně vysvětlovány a komentovány, aby byly snadno použitelné pro všechny učitele literatury.

1 Fantasy

V prvé řadě je zapotřebí blíže se zaměřit na pojem fantasy, respektive se pokusit o jeho definování, neboť v případě fantasy literatury se jedná o skutečně obtížně vymežitelný žánr. Nejprve se zaměřím na různá vymezení tohoto pojmu a případná úskalí hledisek sloužících k těmto vymezením a následně nabídnu pohled samotného George R. R. Martina na tuto problematiku. Názory se liší nejen mezi odborníky a fanoušky, ale i mezi jednotlivými odborníky, a dosud tedy není tento pojem dostatečně dobře vymezen.

Slovník literární teorie z roku 1984 uvádí k definici fantastické literatury, jejíž součástí je právě i fantasy literatura, následující: jde o „*souhrnné označení pro literární díla vytvářející obraz skutečnosti za pomoci prvků smyšlených, tj. takových, které neodpovídají běžné zkušenosti ani obecně platnému pojetí a nazírání světa.*”¹ Těto široké definici by však odpovídala i taková díla, která jistě nikdo za fantastická nepovažuje, např. Bible, různé mýty apod.

*„Neuchopitelnost (tohoto žánru) jako by se stala jednou z jeho základních charakteristik. Navzdory některým stereotypním představám se totiž vyskytuje v mnoha rozličných podobách, jejichž hranice stanovuje skutečně jen autorova vlastní představivost.”*²

Problematiku v definování žánru komplikuje i jakási rozpolcenost badatelů věnujících se fantasy literatuře. Na jedné straně se jí zabývají odborníci z řad teoretiků literatury, na straně druhé bývá častým předmětem zájmu sdružení nadšených fanoušků – tzv. *fandom* („*organizované čtenářské zázemí nabývající charakteru do sebe uzavřené subkultury a spojuje sci-fi s fantasy a komiksem*“³). Tyto dvě skupiny se vzájemně velmi často míjejí – fandom bývá vnímán příliš neodborně a neukotveně, kdežto akademické slovníky fantasy literatury postrádají především aktuálnost a využitelnost v praktické recepci literatury.

---

¹ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha, 1984, s. 109.

² BEHENSKÝ, Petr. *Žánr fantasy v českých nakladatelstvích* [online]. Praha, 2022, s. 28.

³ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha, s. 625.

„Výsledkem je terminologická nejednotnost ústící ve ztrátu nejdůležitější funkce terminologie.“⁴

Autoři fantasy literatury se skrze symboliku a obraznost vztahují ke světu, v němž sami žijí, a jeho problémům.

Nejednotnost panuje i v pohledu na to, co je, či naopak není, fantastické. Tento pohled se měnil také v průběhu času. *„Naši předkové byli přesvědčeni o existenci skřítků a dalších ‚pohádkových‘ bytostí – v daném kontextu skřítkci přirozeně vysvětlovali mnoho záhadných, a tedy ‚nadpřirozených‘ jevů, naopak představa létajících strojů nebo vyslání sondy na Mars by patřila do říše pohádek a science fiction.“⁵*

Fantastika v dílech fantasy literatury by měla být promyšlená a cílená, vztahuje se ke skutečnému světu a měla by být víceméně nadčasovou záležitostí. Určujícím prvkem je však také autorův záměr. Čtenář je nucen přijímat perspektivu fikčního světa a nenahlízet na fantastické prvky z pohledu světa skutečného.

Častým zdrojem inspirace autorům fantasy literatury je mytologie a náboženství. Je však třeba odlišit mezi nereálnosti fantastických děl a náboženských textů. Z tohoto důvodu se jeví jako problematičtější definice K. Humeové, která za fantastické považuje vše, co se odchyluje od konsensuální reality.⁶

„Fantastika představuje mohutný a rozmanitý soubor textů, u kterého je každý pokus o ohraničení nutně doprovázen vynecháním některých aspektů na úkor těch, které si autor definice vybral za záchytné body. (...) Buďto je definice natolik obecná, že dovoluje uvažovat pod pojmem fantastiky takřka o čemkoli, nebo se soustředí na rysy typické pro určitý okruh fantastických děl a nepokrývá již texty, jejichž jádro leží jinde.“⁷ Existují tedy dva typy

---

⁴ DĚDINOVÁ, Tereza. Po divné krajině: Charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury. Brno, 2015, s. 15.

⁵ Ibidem, s. 25.

⁶ HUME, Kathryn. Fantasy and Mimesis; Responses to Reality in Western Literature. New York, 2014.

⁷ DĚDINOVÁ, Tereza. Po divné krajině: Charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury. Brno, 2015, s. 30.

definice fantasy literatury, přičemž to hlavní, co mají společné, je jejich nedokonalost – jeden typ pokrývá mnohem více, než by měl, druhý typ naopak o mnoho méně.

Obvykle se i na střední škole zdůrazňuje rozdíl mezi fantasy a sci-fi. Základním rozdílem mezi těmito dvěma žánry je možnost vysvětlení fantastického prvku – v případě fantasy literatury je možné výskyt nereálné entity nevysvětlit či jej vysvětlit vágně, v případě sci-fi světa je nutné daný prvek racionálně objasnit v rámci alternativního světa se všemi jeho konsekvencemi.

Také Helena Mázlová, autorka hesla fantasy v *Encyklopedii literárních žánrů*, se přiklání k názoru, že fantasy je protipólem sci-fi literatury.⁸

Existují pochopitelně i díla na pomezí, u kterých není rozlišování mezi těmito dvěma žánry zcela žádoucí. I z tohoto důvodu je nežřidkavdy rozlišování mezi fantasy a sci-fi literaturou do značné míry intuitivní. S vědecko-fantastickou literaturou jsou obvykle spojováni roboti, vesmír a pokročilé technické vynálezy, kdežto s fantasy literaturou bývají spojovány typické fantastické postavy (elfové, čarodějové či trpaslíci), zvířata (draci) či prvky (magie). Mázlová uvádí jako základ dnešní fantasy tzv. mýtotorbu, tedy vytváření umělých mýtů, o čemž píše v souvislosti s pracemi nestora tohoto žánru J. R. R. Tolkiena.⁹

George R. R. Martin, autor ságy *Píseň ledu a ohně* a mnoha dalších fantasy i sci-fi příběhů, k hranicím jednotlivých žánrů píše následující: „*Pojďme pár žánrových hranic překročit a pár jich rozmazat, napišme věci, které jsou oboje a ani jedno. Někdy taky jen naděláme nepořádek, jak jinak... Ale když to budeme dělat dobře, jednou za čas náhodou narazíme na kombinaci, která vybuchne!*”¹⁰

Za zmínku nepochybně stojí i další Martinův komentář týkající se vymezení fantasy jako žánru. „*Můžeme si navymýšlet tolik definic science fiction a fantasy a hororu, kolik chceme. Můžeme vytyčit hranice a popsat nálepky, ale nakonec stále jde jen o ten starý příběh, příběh o lidském srdci, jež je ve sporu samo se sebou. Dům Fantasy je zbudován z kamene a dřeva*

---

⁸ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Praha, 2004.

⁹ Ibidem.

¹⁰ MARTIN, George R. R. Snové písně: Svazek první. Praha, 2018, s. 371.

a zařízen po středověkém způsobu. Lidé tu cestují na koni a povozu, bojují meči a zaklínadly a bojovými sekyrami, komunikují palantíry nebo posílají zprávy po havranech a jejich denním chlebem jsou elfové a draci.”¹¹ Sám Martin tuto svou hypotézu nazývá *nábytkový zákon* (*the furniture rules*), kdy podle něj je v popředí příběh a žánrové zasazení se určuje více tím, do jakého prostředí příběh zasadíme, jakým „nábytkem” opatříme daný „dům”.

Posledním uvedeným komentářem G. R. R. Martina je jakási, na první pohled (v kontrastu s častou snahou ostře a jednoznačně vymezovat jednotlivá díla) kontroverzně vypadající, polemika, v níž přidává svůj pohled spisovatele. Dle jeho slov je snaha pevně stanovit, o jaký žánr se v daném případě jedná, něco, co jeho osobně zajímá až jako poslední. „*Potulný rytíř*”¹² je vznešená fantasy; nic nemůže být jasnějšího. Anebo může? Není pro fantasy potřeba jaksi...magii? V *Potulném rytíři* mám draky, ale... jenom na přilbách a na vlajkách. A taky jednoho vycpaného pilinami, kterého vedou loutkáři na provázcích. Aha, plus Dunk vzpomíná, jak starý ser Arlan vyprávěl, jak jednou viděl živého draka... snad to stačí. Pokud ne, tak ... Tak si prostě řekněte, že *Potulný rytíř* je spíš dobrodružný historický příběh než pravá fantasy, minus ovšem to, že všechny zdejší dějiny jsou smyšlené. Tak co to vlastně je? Mě se neptejte, já to jen napsal.”¹³

Nejedná se jen o příběhy o Dunkovi, které jsou žánrově obtížně zařaditelné. Podívejme se například na Martinovu novelu *Sídlo červa* (*In the House of the Worm*). Prvně tento text vyšel v rámci antologie *The Ides of Tomorrow: Original Science Fiction Tales of Horror* vydané Terryem Carrem. V tomto příběhu se prolínají prvky sci-fi, fantasy a hororu. Za vědecko-fantastické prvky lze považovat například existenci chirurgů, kteří mají ve fikčním světě důležitou roli při transformaci vládce (člověka) postupnou dehumanizací v červa, dále skutečnost, že v knize je vědecky uvěřitelně vysvětlen postupný úpadek civilizace do temnoty způsobené vyhasínajícím sluncem, popisy vývoje jednotlivých druhů žijících v tunelech atd. Horové je samo ladění příběhu, kdy společně se skupinou kolem hlavního hrdiny zažíváme děsivé momenty putování nejprve za Masonošem a poté útěku před ním,

---

¹¹ MARTIN, George R. R. *Snové písně: Svazek druhý*. Praha, 2019, s. 337.

¹² *Potulný rytíř* (*The Hedge Knight*) je novela odehrávající se ve stejném fikčním světě jako *Píseň ledu a ohně*, jen o několik generací dříve.

¹³ *Ibidem*, s. 340.

děsivosti napomáhá i všudypřítomné nebezpečí plynoucí z dolňáků, kteří (na rozdíl od hlavního hrdiny) vidí i ve tmě, která hlavního hrdinu většinu času obklopuje. Za fantastické prvky lze považovat například postavu Bílého červa, o němž všichni hovoří, aniž by o jeho existenci měli jakýkoliv důkaz, přesto veškerý svůj život podřizují právě velebení Bílého červa a jeho odkazu. Za fantastický prvek lze považovat také zde velmi patrné bezčasí.

2 George Raymond Richard Martin

George Raymond Richard Martin je americký spisovatel sci-fi, fantasy a hororové literatury, scénárista a producent. Je známý v posledních letech především jako autor knižní série *Píseň ledu a ohně*, jež dala vzniknout neméně slavnému seriálu z dílny HBO *Hra o trůny* (*Game of Thrones*), jméno seriálu je odvozeno z názvu první knihy série.

Mladý George žil s rodinou v americkém Bayonne ve státě New Jersey. Bayonne bylo dlouhou dobu prakticky celým jeho světem, o to více z něj později unikal do fikčních světů svých prvních příběhů. „Zpočátku jsem své příběhy vyprávěl jenom sám sobě.”¹⁴ Nejstarším dochovaným Martinovým „dílem” je jakýsi atlas vesmírných planet kombinující planety skutečné a smyšlené. Martin atlas rozepsal krátce poté, co se naučil číst a psát. Nikdy ho nedokončil.¹⁵ Nedokončování příběhů se obecně táhne jako červená nit Martinovým profesionálním životem, sám to přiznává v prvním svazku *Snových písní*: „*Mnohem líp mi šlo vyprávění rozjíždět než dokončovat. Ostatně jsem to vymýšlel jenom proto, abych sám sebe pobavil.*”¹⁶

Během dětství sepisoval Martin krátké příběhy o svých želvách, kterých jeho rodina chovala velký počet. Sám tyto příběhy později nazývá *příběhy Želvího hradu* (*the tales of Turtle Castle*) a v (snad jen na první pohled) nadsázce právě Želvímu hradu dává auru něčeho, z čeho později vzešla všechna jeho fantasy díla, všechna podle něj do jisté míry čerpala a těžila z toho, co započaly právě *příběhy Želvího hradu*. V těchto textech se spojila Martinova zjevná záliba v rytířích a prostý fakt, že jako malý chlapec byl obklopen želvami. Jejich častá úmrtí si malý George vysvětloval po svém – želví rytíři mezi sebou válčí a vzájemně se zabíjejí. „*Želví hrad neměl začátek ani konec, ale prostředků hodně. Jen menší části jsem sepsal, ale všechny nejlepší příběhy jsem si přehrával v hlavě, především souboje na meče a bitvy a zrady.*”¹⁷

---

¹⁴ MARTIN, George R. R. *Snové písně: Svazek první*. Praha, 2018, s. 17.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem, s. 17.

¹⁷ Ibidem, s. 310.

Zároveň se však už od raného dětství u Martina projevuje prozaická motivace dokončovat příběhy, a sice motivace finanční. Prvními příběhy, které skutečně dokončil, byly „strašidelné historky o nějakém lovcí oblud“, které prodával svým sousedům.¹⁸

Od doby, kdy se naučil číst, miloval sci-fi komiksy. Brzy byla otištěna první jím napsaná slova, jednalo se ovšem o dopis adresovaný Stanu Lee a Jacku Kirbymu, když objevil jejich sérii *Fantastic Four*. „Možná to byl právě Stan Lee, kdo mě nejvíce literárně ovlivnil, dokonce víc než Shakespeare nebo Tolkien,“ řekl Martin v roce 2014 v rozhovoru pro BBC.¹⁹

G. R. R. Martin již na střední škole uvažoval o budoucí kariéře profesionálního spisovatele, ale když zjistil, kolik průměrný spisovatel vydělává, byl dle svých vlastních slov zdrcen. Postupně začal Martin psát do tzv. fanzinů, fanouškovských časopisů zaměřených na fantastické příběhy. Často se nerozlišovaly fantasy a sci-fi příběhy, ale pokud bychom je rozlišovat chtěli, jednoznačně ve fanzinech této doby převažoval právě žánr sci-fi.

První povídky, které zasílal do fanzinů, neměly valný úspěch, nejčastěji však z důvodů jepičí životnosti daných fanzinů. Martinovou začátečnickou chybou byla skutečnost, že jediný rukopis povídek posílal autorům fanzinů, ty přestaly vycházet a zanikly, nejenže tedy nedošlo k vydání Martinových povídek, ale jeho příběhy byly doslova ztraceny.

Prvním skutečně otištěným dílem amerického autora byla povídka o Rejnoku Mantovi *Seznamte se: Popravčí (Manta Ray Meets the Executioner)*, která vyšla v roce 1965 v časopise *Ymir*.²⁰ V roce 1967 získává za svou povídku *Tmy se bojí jenom děti*²¹ (*Only Kids are Afraid of the Dark*) svou vůbec první cenu, a to Silver Alley. Společnost organizující

---

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Who inspired the Game of Thrones creator? – BBC Culture. BBC – Homepage [online]. Copyright © 2022 BBC. [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/culture/article/20140826-who-inspired-george-rr-martin>

²⁰ MARTIN, George R. R. Snové písně: Svazek první. Praha, 2018, s. 22.

²¹ Název povídky *Only Kids are Afraid of the Dark* je do češtiny překládán dvěma způsoby: Jana a Jan Oščádalovi jej překládají jako *Tmy se bojí jenom děti*, kdežto Richard Podaný uvádí překlad *Jen děti se bojí po setmění*.

tuto cenu brzy zkrachovala a ceny Silver Alley se dlouho neudílely, cena však pro Martina znamenala důležitý impuls, díky němuž zůstal u psaní vůbec.

Během svých studií žurnalistiky a dějin na vysoké škole napsal do předmětu Dějiny Skandinávie povídku *Pevnost (The Fortress)*, která dále rozpracovává sbírku finského básníka Johana Ludviga Runeberga *Příběhy praporčíka Ståla* o dobývání pevnosti Sveaborg během finské války. Martinovu povídku profesor poslal do odborného časopisu, kde ji sice odmítly pro přílišnou délku, ale takovým způsobem, který Martina nadchl a motivoval pokračovat v psaní a v následujícím roce si zapisuje předmět tvůrčí psaní. V rámci něj napsal i povídku *Válečná loď (Warship)*, která u něj drží rekord v počtu odmítnutí jejího vydání v různých časopisech, zastavil se na čísle čtyřicet dva.

Ani Georgi R. R. Martinovi se nevyhnula hrozba vojenské služby ve Vietnamu. V létě roku 1971, kdy prakticky čekal na odvod, napsal celkem sedm povídek, toto období i on sám označuje za velice plodné a úspěšné. „*Snad mě k tomu dohnalo strašidlo Vietnamu, snad za tím byla nahromaděná frustrace z toho, že nemám ani práci, ani holku, ani vlastní život.*”²² Odvodu se nakonec vyhnul. Nicméně právě do tohoto léta je datován výrazný obrat v jeho životě. „*V příštích desetiletích jsem měl organizovat šachové turnaje a učit na vysoké škole, ale dělal jsem to, jen abych měl na činži. Po létě v jedenasedmdesátém jsem pokaždé, když se lidi ptali, co jsem zač, odpovídal ‚spisovatel‘.*”²³

Po překonání problému s dokončováním příběhů a textů se u Martina projevuje další, vcelku podobný problém, a sice problém s dokončováním sérií, které započal. Sám k tomu uvádí následující: „*Mojí kariéru lemují mrtvolý sérií.*”²⁴ S tím Martinovi pomohly příběhy o Havilandu Tufovi. „*(Haviland) Tuf osobně nadobro zahnal bubáka mé sériofobie a otevřel brány pro Divoké karty a Píseň ledu a ohně.*”²⁵ Celkem sedm povídek, z nichž většina vyšla během roku 1985, dohromady vytváří celek nazvaný *Tufova dobrodružství (Tuf Voyaging)*. Pro stvoření Havilanda Tufa hledal, co společného mají všechny jeho oblíbené literární

---

²² Ibidem, s. 74.

²³ Ibidem, s. 75–76.

²⁴ MARTIN, George R. R. Snové písně: Svazek druhý. Praha, 2019, s. 11.

²⁵ Ibidem, s. 12.

postavy. Pro něj jsou to „parádní jména“ a jejich „nadživotní velikost“, z tohoto podhoubí právě vznikají příběhy o Tufovi.

V polovině 80. let 20. století se George objevuje jako scénárista a producent u pokračování televizního seriálu *Zóna soumraku* (*The Twilight Zone*). Když natáčení *Zóny soumraku* skončilo neúspěchem po uvedení druhé série, myslel si, že s Hollywoodem skončil nadobro. Více se snad Martin splést nemohl.

Martin se ve své autobiografické antologii *Snové písňe: Svazek druhý* vrací do roku 1991, kdy se nachází uprostřed psaní sci-fi románu *Avalon*. „Ale jednou mě napadla kapitola o chlapci, který se jde podívat na popravu stětím. Věděl jsem, že do Avalonu nepatří. Ale taky jsem věděl, že ji přesto musím napsat, a tak jsem doposud psanou knihu odložil a pustil jsem se do čehosi, z čeho nakonec měla být Hra o trůny.“²⁶ Jenže psaní *Hry o trůny* musel Martin přerušit stejně jako předtím psaní *Avalonu*, tentokrát proto, aby se znovu začal věnovat filmovému průmyslu. Přišel s námětem na seriál *Doors* (později *Doorways*). Seriál nakonec natočen nebyl, čehož Martin sám dlouho litoval. „*Doorways* zůstanou v mojí autorské dráze navždy obrovským ‚co kdyby‘. Kdyby se to podařilo, kdo ví. Mohlo to vydržet dvě epizody, ale taky deset let. Dodnes jsem mohl ten seriál psát a produkovat, ale taky mě mohli po dvou měsících vyrazit. Jedinou jistotou je, že bych byl mnohem, mnohem bohatší, než jsem teď. Na druhou stranu... bych vlastně nikdy nedopsal *Hru o trůny*, ani bych nenapsal další svazky *Písňe ledu a ohně*. Takže možná to nakonec celé dopadlo nejlíp, jak to dopadnout mohlo.“²⁷

Se svou ženou Parris se poznali v roce 1975. Sám o tomto setkání později píše následující: „Že se mi líbí, to jsem věděl od chvíle, kdy mi přiznala, že se rozplakala při četbě ‚*Písňe pro Lyu*‘. V roce 1981 jsme se potkali znovu, přijela do Santa Fe, že bude na nějakou dobu bydlet u mě. Ve chvíli, kdy tohle píšu, trvá ta ‚nějaká doba‘ už dvaadvacet let.“²⁸ V době psaní této práce tvoří George R. R. Martin a Parris McBride dosud pár. Dokonce se v roce 2011 po třicetileté známosti vzali. Právě Martinova žena Parris jej přivedla ke hře na motivy díla

---

²⁶ Ibidem, s. 94.

²⁷ Ibidem, s. 94–97.

²⁸ Ibidem, s. 238.

H. P. Lovecrafta *Volání Cthulhu (Call of Cthulhu)*. Po nějakém čase si Martin uvědomil, že mu více vyhovuje hru řídit a organizovat, než ji sám hrát. Z této jeho záliby časem vznikla úspěšná antologická série *Divoké karty (Wild Cards)*. Sám Martin chtěl, aby *Divoké karty* byly spíše mozaikovým románem než „jen pouhou antologií“, chtěl jednotlivé povídky propojovat. „*Napsat spojovací texty, to byl jeden z nejtěžších úkolů ve všech knihách série. Když děláte mozaikový román, chcete, aby celek byl něčím víc než součtem jednotlivých částí. A pokud jsou povídky cihly, spojovací text je malta, která z nich dělá zed’.*”²⁹ Série *Divoké karty* vychází s několika přestávkami dodnes.

2.1 G. R. R. Martin a fantasy

V knize Davida Pringleho *Fantasy: Encyklopedie fantastických světů* si o autorovi *Písně ledu a ohně* můžeme přečíst následující medailonek: „*Etablovaný autor sci-fi, který zabrousil do žánru moderní fantasy a pokusil se dostat mezi nejlepší první knihou Hra o trůny (1996) z objemného cyklu ‚Písně ledu a ohně‘. Byla všeobecně dobře přijata a Martin připojil pokračování Střet králů (1998), Bouře mečů (2000) a A Feast for Crows (2002). Tento cyklus mají ukončit tituly A Dance for Dragons a A Time for Wolves.*”³⁰

Na tomto medailonku je několik zajímavých skutečností. Za prvé, zjevně se v té době počítalo celkem se šesti díly *Písně ledu a ohně*, nyní víme, že Martin plánuje dílů sedm. Přičemž šestý uvedený ve *Fantasy, A Time for Wolves*, se proměnil v plánované *The Winds of Winter* a *A Dream of Spring*. Druhou neméně zajímavou skutečností je pohled autorů encyklopedie na George R. R. Martina. Autoři ho vidí jako autora sci-fi, který „zabrousil“ do fantasy a o něco „se pokusil“. Toto vidění z dnešního pohledu může působit přinejmenším nepatříčně. Sám Martin píše o tom, že se občas setkává s „*bludem, že je autor science fiction, který z mrzkých pohnutek přešel k fantasy.*”³¹

Sám George se považuje za autora obou těchto žánrů a často mezi nimi ani nerozlišuje, respektive nerozlišuje, zda se dané dílo řadí spíše k tomu, či onomu žánru. Dříve, než se stal čtenářem fantasy příběhů, se stal jejich autorem, i o tom píše Martin ve *Snových písních*,

---

²⁹ Ibidem, s. 242.

³⁰ PRINGLE, David. *Fantasy: Encyklopedie fantastických světů*. Praha, 2003.

³¹ MARTIN, George R. R. *Snové písně: Svazek první*. Praha, 2018, s. 309.

těmito příběhy pochopitelně myslí již zmiňované *příběhy Želvího hradu*. Byl to právě Želví hrad, respektive *Temní bohové Kor-Yubanu* (*Dark Gods of Kor-Yuban*), první ucelený příběh Želvího hradu, kde se poprvé můžeme setkat s nám, čtenářům *Písně ledu a ohně*, dobře známým, leč těžko vyslovitelným jménem, R'hllorem. V tomto textu se jedná o prince ve vyhnanství, většina z čtenářů Martinova díla si jej však spojuje s rudým bohem, Pánem světla, uctívaným v Essosu. Zároveň byl rukopis *Temných bohů Kor-Yubanu* posledním textem, který se Martinovi ztratil z důvodu, že si neopatřil žádnou jeho kopii a originál zůstal u nakladatele právě zrušeného časopisu. Dalšími jmény, která se objevují v pokračování *Temných bohů Kor-Yubanu*, jsou Barristan či Dothrakové, tedy opět bytosti velmi dobře známé z *Písně ledu a ohně*. Sám Martin k této „recyklaci“ jmen a námětů zmiňuje následující: „*V beletrii u mě platí přesně to, co i v životě: nikdy nic ne zahodím. Jeden nikdy neví, kdy se to může hodit.*”³²

Když se G. R. R. Martin setkal se *Společenstvem prstenu*, prvním dílem ságy *Pán prstenů* J. R. R. Tolkiena, byl zpočátku jako čtenář zklamaný, očekával to, proč si fantasy oblíbil, dostal ale něco úplně jiného. „*Společenstvo mi vůbec nepřipadalo jako řádná hrdinská fantasy. Co sakra všechny ty řečičky o dýmkovém koření? (...) Skoro jsem to vzdal u Toma Bombadila, když začal vyzpěvovat ,Cinkylink, cinkybrínk, cinkylinky holala‘. (...) A než jsme se propracovali na Větrov, už mě Tolkien měl.*”³³

Po nepříliš nadějném začátku byl však Martin z Tolkienových příběhů nadšený – jako čtenář –, ale jako spisovatel prožíval opačné pocity, byl zoufalý, když si uvědomil, že něčemu, co stvořil J. R. R. Tolkien, se nedokáže ani přiblížit.³⁴

---

³² Ibidem, str. 315.

³³ Ibidem, str. 313.

³⁴ Ibidem.

V této souvislosti se hodí dodat, že časopis *Time* Martina v roce 2005 označil právě za „amerického Tolkiena“.³⁵ Také jej časopis *Time* zařadil na žebříček 100 nejvlivnějších lidí světa v roce 2011.³⁶

Kapitolu o G. R. R. Martinovi a fantasy nezbyvá než zakončit jeho vlastní úvahou na téma, proč čteme fantasy. Po přečtení těchto řádků zůstává záměrně nezodpovězenou otázkou, jak může medailonek o G. R. R. Martinovi v *Encyklopedii fantastických světů* vypadat tak, jak vypadá. „*Nejlepší fantasy je napsaná jazykem snů. Je živá tak, jako jsou živé sny, je reálnější než realita..., přinejmenším na chvíli..., na tu dlouhou kouzelnou chvíli, než se probudíme.*

Fantasy je stříbro a nach, indigo a azur, zlatě žilkovaný obsidián a lágis lazuli. Realita je překližka a plast v blátivé hnědé a nudně olivově zelené barvě. Fantasy chutná papričkami habanero a medem, skořicí a hřebíčkem, krvavě červeným masem a víny lahodnými jako léto. Realita jsou fazole a tofu a nakonec popel. Realita je obchodní zóna v Burbanku, komíny fabrik u Clevelandu, parkoviště v Newarku. Fantasy jsou věže v Minas Tirith, prastaré kameny Gormenghastu, síně Camelotu. Fantasy létá na křídlech Ikarových, realita na Southwest Airlines. Proč se naše sny tak hrozně zmenšují, když se konečně uskuteční?

Myslím, že čteme fantasy proto, abychom zase našli ty pestré barvy. Abychom ochutnali to výrazné koření a slyšeli píseň sirén. Ve fantasy je něco starého a pravdivého, co promlouvá k čemusi ukrytému hluboko v nás, k dítěti, jež snilo o tom, že jednou bude lovit v nočních lesích a hodovat v síních v dutých kopcích, že najde lásku, která vydrží navždy, nejlepší někde jižně od země Oz a severně od Šangri-La.

At' si nechají ten svůj ráj. Až zemřu, raději bych přišel do Středozeemě.”³⁷

---

³⁵ The American Tolkien – TIME. Wayback Machine [online]. Copyright © 2008 Time Inc. All rights reserved [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20081229125934/http://www.time.com/time/magazine/article/0%2C9171%2C1129596%2C00.html>

³⁶ Full List – The 2011 TIME 100 – TIME. Wayback Machine [online]. Copyright © 2011 Time Inc. All rights reserved [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20110422055300/http://www.time.com/time/specials/packages/completelist/0,29569,2066367,00.html>

³⁷ MARTIN, George R. R. Snové písně: Svazek první. Praha, 2018, s. 316–317.

3 Píseň ledu a ohně

3.1 Samotná sága

Píseň ledu a ohně (*A Song of Ice and Fire*³⁸) je dosud nedokončená fantasy sága, jejímž autorem je George Raymond Richard Martin. Série byla zpočátku plánovaná jako trilogie, tedy třídílná, později, když měl autor napsaných více než 1000 stran textu, začalo mu být jasné, že na celý příběh tři knihy stačit nebudou, proto plánoval sérii sestávající prakticky z dvou trilogií, tedy celkem šesti knih, tzv. hexalogii. Tato fáze úvah nad pokračováním série je zachycena právě na stránkách *Fantasy: Encyklopedie fantastických světů*, z níž jsem výše citoval autorův medailonek.

Nicméně v současnosti, tedy v roce 2022, je v originále i v českém překladu vydáno pět knih – *Hra o trůny*, *Střet králů*, *Bouře mečů*, *Hostina pro vrány* a *Tanec s draky* – a víme, že má George Martin v plánu dopsat další dva díly, v současné době se tedy počítá s heptalogií. A právě číslo sedm je tím nejčastěji spojovaným s kouzly a magií, potažmo i fantasy žánrem (sedm prstenů pro krále trpaslíků, sedm ročníků v Bradavicích, sedm trpaslíků apod.)

Knihy byly přeloženy téměř do 50 jazyků a jsou velmi úspěšné na knižním trhu. Oblibu knižní série velice výrazně a pozitivně ovlivnilo rozhodnutí HBO na motivy *Písně ledu a ohně* natočit seriál *Hra o trůny* (*Game of Thrones*). Seriál byl vysílán mezi lety 2011 a 2019, byl oceněn velkým množstvím cen a proslavil mnoho herců.

Americký novinář Andrew Leonard o *Písně ledu a ohně* řekl: „Úspěch (*Písně ledu a ohně*) je tím pozoruhodnější, že série započala bez větší pozornosti ve světě fantastické literatury. George R. R. Martin si tento úspěch vysloužil tvrdou prací, skrze své podání, tím, že své postavy dostal do mysli svých čtenářů takovou měrou, o které si většina autorů fantasy může nechat jen zdát.“³⁹

---

³⁸ Také ASoIaF.

³⁹ The essential guide to "Game of Thrones" | Salon.com. Salon.com | News, Politics, Culture, Science & Food [online]. Copyright © 2022 Salon.com, LLC. Reproduction of material from any Salon pages without written permission is strictly prohibited. SALON [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: https://www.salon.com/2011/04/09/game_of_thrones_primer/

3.1.1 Název

Samotný název *Píseň ledu a ohně* (*A Song of Ice and Fire*) odkazuje hned k několika skutečnostem. Sám autor k nejednoznačnosti výkladu tohoto titulu uvedl: „*Mám rád, když mají tituly knih více významů. Myslím, že se tím dané dílo a fikce stává bohatší.*”⁴⁰

V knihách je patrný souboj a jakési odvěké nepřátelství mezi *Jinými*, tedy bytostmi spojovanými s chladem a ztělesňujícími zimu a mráz, a draky, zcela typickými reprezentanty ohně, který doslova chrlí ze svých tlam. To je jedna rovina názvu, jde tedy o spojení odvěkých protikladů – ledu (*Jiní*) a ohně (draci). Slovo *Píseň* v názvu odkazuje k Martinovým starším dílům, jako například *Píseň pro Lyu* (*A Song for Lya*), *Písně mrtvých* (*Songs the Dead Men Sing*) a další, sám Martin zmiňuje, že tituly jeho děl jsou písněmi protkány. V neposlední řadě se uvádí inspirace básní Roberta Frosta z počátku 20. století *Oheň a led* (*Fire and Ice*). „*Lidé tvrdí, že mě ovlivnila báseň Roberta Frosta, a samozřejmě, že ano... Oheň je láska, oheň je vášeň, oheň je sexuální napětí a všechny tyto věci. Led je zrada, led je pomsta, led je... víte, ta chladná nelidskost a všechny ty věci, které se v (mých) knihách odehrávají.*”⁴¹

Jméno ságy nebylo jen samo inspirováno mnoha skutečnostmi, ale také se samo stalo inspirací jiným. Například poslední mise v singleplayeru dnes již legendární počítačové hry *Warcraft III: Ledový trůn* (*Warcraft III: The Frozen Throne*) je nazvaná na počest *Písně ledu a ohně* „*Symfonie mrazu a žáru*”.⁴²

3.1.2 Časoprostor

Několikrát již byl výše zmíněn fikční svět, v němž se celá *Píseň ledu a ohně* odehrává, aniž by byl blíže popsán či vysvětlen. V této kapitole velmi stručně poskytnu základní informace právě o světě Západozemí.

---

⁴⁰ Wayback Machine [online]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20040818173139/http://www.fantasyonline.net/cgi-bin/newspro/101242423282166.shtml>

⁴¹ Adria's News: George R.R. Martin: „Trying to please everyone is a horrible mistake”. Adria's News [online]. Dostupné z: <http://www.adriasnews.com/2012/10/george-r-r-martin-interview.html?spref=tw>

⁴² A Symphony of Frost and Flame | WoWWiki | Fandom. [online]. Dostupné z: https://wowwiki-archive.fandom.com/wiki/A_Symphony_of_Frost_and_Flame

Abych byl úplně přesný, Západozemí je jen jednou částí celého světa. Známý svět *Písně ledu a ohně* sestává ze Západozemí, Essosu, Sothoryosu a Ulthosu. Žádný z těchto světadílů není prozkoumaný kompletně, což do jisté míry udržuje konstantní napětí a nejistotu, co mohou neobjevená místa skrývat. Zároveň v této skutečnosti můžeme vnímat jakýsi odkaz k tomu, že ani my sami nemáme dosud kompletně prozkoumanou celou planetu, především pak tedy oceány a moře zůstávají do značné míry záhadnými. Přestože astronomové či mistři z Citadely vědí, že je svět kulatý a teoreticky by mělo být možné jej obeplout, dosud se to nikomu nepodařilo.

Západozemí

Na západě se rozprostírá kontinent *Západozemí (Westeros)*, v jeho severní části se už tisíce let nachází Zed', která rozděluje kontinent na civilizovanou a barbarskou část, o které se zásadně mluví jako o území „za Zdí“ (*beyond the Wall*). Sama Zed' do jisté míry připomíná Hadrianův val vybudovaný Římany počátkem 2. století na území Anglie. Právě na území Západozemí se odehrává většina příběhu *Písně ledu a ohně*, právě zde existuje *Sedm království*, která 300 let před dějem *Hry o trůny* sjednotil pod svou vládou Aegon Dobývateľ.

Na jih od Zdi je rozprostírá *Sever (The North)*, největší z devíti regionů, do kterých je *Sedm království* rozděleno, je stejně velký jako zbylých osm regionů dohromady, ale je řidce osídlen. Tomuto území vládou jako lordi (dříve jako králové Severu) Starkové ze *Zimohradu (Winterfell)*, jejich heraldickou figurou je *zlovlk*⁴³. Na rozdíl od většiny Západozemí se zde udržela víra v tzv. staré bohy. Bastardi zde dostávají přízvisko *Sníh (Snow)*.

Souostroví ležící na západním pobřeží jižní části Severu je nazýváno *Železnými ostrovy (The Iron Islands)*. Ty jsou obývány železnými, kteří mají od zbytku říše velmi odlišné zvyky a tradice. Ostrovům vládne rod Greyjoyů, jejichž heraldickým zvířetem je kraken. Železní neustále trpí jakýmsi pocitem křivdy, pocitem, že jim někým bylo odebráno, co jim dříve patřilo a mělo by jim patřit i nadále. Jako v jediném regionu v *Sedmi království* je zde uctíván

---

⁴³ Zlovlk (direwolf) – výrazně větší příbuzný vlka, který v době, kdy se odehrává *Píseň ledu a ohně*, žije jen severně od Zdi.

Potopený bůh (Drowned God). Bastardi zde dostávají přízvisko *Štít (Pyke)*, což je i název jednoho z větších ostrovů v souostroví.

Jižně od Severu se rozprostírají *Říční krajiny (The Riverlands)*, území před Dobytím Aegonem Dobyvatelem ovládané železnými. V době počátku děje *Písně ledu a ohně* zde vládnu Tullyové. Stejně jako ve zbytku Sedmi království zde převažuje víra v Sedm⁴⁴. Bastardi zde dostávají přízvisko *Řeka (Rivers)*.

Východně od Říčních krajin leží *údolí Arryn (The Vale of Arryn)* nazvané podle rodu, který tomuto území vládne. Samotné údolí je obklopeno vysokými horami, kde se nachází i hlavní sídlo Arrynů, *Orlí hnízdo (Eyrie)*. Bastardi zde dostávají přízvisko *Kámen (Stone)*.

Západně od Říčních krajin se nacházejí *Západní krajiny (The Westerlands)*, malý, ale velice bohatý region. Tomuto území vládnu jako lordi Lannisterové z *Casterlyovy skály (Casterly Rock)*. Bastardi zde dostávají přízvisko *Kopec (Hill)*.

Území obklopující hlavní město Sedmi království, *Královo přístaviště (King's Landing)*, se nazývá *Země koruny (Crownlands)*, sousedí s údolím Arryn na severu, Západními krajinami na západě a Bouřlivými krajinami na jihu. Bastardi zde dostávají přízvisko *Voda (Waters)*.

Po Severu druhý největší a jednoznačně nejúrodnější region se jmenuje *Rovina (The Reach)*. Vládnu mu Tyrellové z *Vysokých zahrad (Highgarden)*. V Rovině se též nachází *Staré Město (Oldtown)*, v němž stojí Citadela, sídlo mistrů v celém Západozemí. Bastardi zde dostávají přízvisko *Květina (Flowers)*.

Bouřlivým krajinám (The Stormlands) vládnu Baratheonové, v době začátku *Hry o trůny* vládci Sedmi království. Bastardi zde dostávají přízvisko *Bouře (Storm)*.

Vládci všech předchozích regionů jsou lordi, jen v *Dorne*, nejjižnějším regionu Západozemí, vládnu princové z rodu Martellů. Stejně jako Seveřani, i Dornané se do značné míry liší od zbylých obyvatel Sedmi království. Například se zde na bastardy, kteří zde nesou přízvisko *Písek (Sand)*, nedívá s opovržením typickým pro zbytek říše.

---

⁴⁴ Také tzv. noví bohové.

Zbytek světa

Druhým velkým kontinentem je Essos, na rozdíl od Západozemí nesjednocená země s odlišnými kulturami, zvyky i politickým zřízením.

Známa historie Essosu souvisí především s městem Valyrie, odkud pocházejí Targaryenové, kteří sjednotili dřívější západozemská království v říši zvanou Sedm království. Po zániku Valyrie, který je v knihách mnohokrát zmiňován, aniž by byl blíže vysvětlen, se osvobozují města v Otrokářském zálivu, kde se v pozdějších fázích ságy objevuje Daenerys Targaryen, o které se více zmiňuji v samostatné kapitole. Postupně je založeno devět tzv. *svobodných měst (Free Cities)*, mezi nimi například Braavos, Pentos či Volantis.

Na Essosu se také nachází *Dothracké moře (Dothraki Sea)*, travnatá oblast, kterou obývají Dothracové, kočovný lid spjatý s koňmi více než s čímkoliv jiným.

Svět *Písně ledu a ohně* je obrovský a velice rozmanitý, je třeba ale dodat, že naprostá většina protagonistů se po světě nijak více nepohybuje a málokterý z nich navštíví více kontinentů. I proto o řadě oblastí ani očima nejvzdělanějšího mistra v Citadele nevíme mnoho informací.

Autor knihy *Zázraky stvořené lidmi (Wonders made by men)* Lomas Chodec (*Lomas Longstrider*) definoval devět divů světa. O nich se čtenáři mohou dozvědět díky Tyrionu Lannisterovi, který knihu četl a o daných divech mluví s ostatními. Nicméně se z knih dozvíme jen o osmi z celkových devíti Lomasem určených divů, mezi nimi jde o *Zed' (The Wall)*, *braavoského Titána (The Titan of Braavos)* či *valyrijské cesty (The Valyrian Roads)*. I v těchto jednotlivých divech světa lze spatřovat jasné podobnosti s naším světem, konkrétně se starověkými divy světa.

Plynutí času

Ve světě *Písně ledu a ohně* znají čtyři roční období, stejně jako my na Zemi. Nicméně jednotlivá období trvají různě dlouho a délky trvání jednotlivých období jsou předmětem bádání mistrů v Citadele. Do děje jako čtenáři vstupujeme na konci velmi dlouhého léta, proto se řada lidí obává dlouhé a kruté zimy, před kterou varuje nejen motto rodu Starků⁴⁵.

---

⁴⁵ Jejich motto zní „Zima se blíží“ (Winter is coming).

Konec léta v Západozemí oznamují bílí havrani vyslaní z Citadely, kteří jsou používáni jen k tomuto účelu.

Existence těchto podivných klimatických podmínek je prý způsobena magií a měla by se čtenářům objasnit na konci celé ságy.⁴⁶

V otázce chronologie, tedy měření času, je důležitým faktorem počítání letopočtu, stanovení tzv. roku 0, tedy bodu, od kterého se všechna data odvozují. V případě naší západní civilizace je rokem 0 domnělé narození Ježíše Krista. V případě Západozemí je oním „rokem 0“ moment korunovace Aegona Targaryena králem Sedmi království.

Události odehrávající se před letopočtem se označují zkratkou *BC* z *anglického Before the Conquest*, tedy *před Dobytím*, naopak události po korunovaci Aegona Dobyvatele se označují *AC* z *anglického After the Conquest*, tedy *po Dobytí*, což může být v anglofonních zemích na první pohled matoucí, přihlédneme-li k běžnému označení *AC* z *latinského ante Christum natum* znamenající *před Kristem*.

Časové hledisko 4. a 5. dílu ságy

Po třech úvodních dílech ságy plánoval Martin napsat čtvrtý díl odehrávající se o pět let později a soustředící se na Daenerys Targaryen a její návrat do Západozemí, nicméně se postupně ukázalo, že mu nebude stačit několik zamýšlených jakýchsi prologových kapitol k vysvětlení všech důležitých událostí, které proběhly v mezičase, proto se nakonec rozhodl změnit svůj plán. Vzniká tedy čtvrtý díl nazvaný *Hostina pro vrány* (*A Feast for Crows*). Myšlenku pětiletého časového posunu mezi třetím a čtvrtým dílem Martin taktéž opustil, když si uvědomil, že ačkoliv by se mu tento posun u jedné části postav velmi hodil, u dalších by to naopak nefungovalo tak dobře, jak zamýšlel.

Nakladatelův návrh rozdělit *Hostinu pro vrány* do dvou chronologicky po sobě jdoucích částí Martin také odmítl. Finální podoba vypadá tak, že čtvrtý a pátý díl, *Tanec s draky* (*A Dance with Dragons*), začínají ve stejnou dobu, tedy ihned po skončení *Bouře mečů*. Tyto díly se odehrávají prakticky paralelně, nicméně se liší v prostoru, který dané díly pokrývají.

---

⁴⁶ Game Of Thrones: How Do Seasons In Westeros Actually Work? [online]. Copyright © 2011 Time Inc. All rights reserved [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://screenrant.com/game-thrones-westeros-seasons-winter-length-work-how/>

V *Hostině pro vrány* se dočítáme především o Králově přístavišti, Říčních krajinách, Železných ostrovech a Dorne, kdežto v *Tanci s draky* máme možnost se podívat do Essosu a na Sever. Zajímavé je, že kapitoly o Arye se nacházejí v obou dílech.

Hostina pro vrány byla v originále vydána v roce 2005, navazující díl o šest let později, přestože bylo ohlášeno, že vyjde hned následující rok.

3.1.3 Postavy

V jednotlivých dílech *Písně ledu a ohně* se s několika málo výjimkami přesouváme od postavy k postavě skrze jí věnované kapitoly. První tři díly série drží standard, že jsou veškeré kapitoly (s výjimkou prologu a epilogu) pojmenované jednoduše jménem postavy, které je v ní věnován prostor nebo s kterou nahlížíme na svět. Schválně uvádím spojení „s kterou“, nikoliv „skrze níž“, neboť vypravěč je v daných kapitolách heterodiegetický a v žádném případě nesplývá s danými postavami, přestože se v anglofonním prostředí hovoří o tzv. *POV characters*⁴⁷, tedy postavách, skrze něž nahlížíme příběh.

Postav, kterým jsou věnovány kapitoly, je velké množství. Ve všech pěti dílech je to více než třicet postav různého stupně důležitosti. V prologu či epilogu se zpravidla objevují ne tak klíčové postavy, které jsou však svědky něčeho mimořádně důležitého nebo jsou něčeho takového součástí, ať už je to samotná úvodní scéna, ve které jsme svědky zabití tří mužů Noční hlídky *Bílými chodci* (*White Walkers*) či v případě, kdy je nám ukázáno, že rudá kněžka Melisandra vládne skutečně pozoruhodnou mocí, když vypije pohár otráveného vína, po jehož vypití zemře „její atentátník“, a ona sama bez mrknutí oka žije dál.

Martin je proslulý nelítostným vraždění svých vlastních postav bez ohledu na jejich oblíbenost či důležitost v příběhu. V prvním díle se zdá naprosto klíčovou postava Eddarda Starka, která také v knize dostává jednoznačně nejvíce prostoru, aby byla na konci knihy bez lítosti popravena. V této souvislosti se hodí připomenout, že Maisie Williams, představitelka Aryi v seriálové adaptaci, prohlásila, že Martinova družka Paris mu pohrozila, že jej

---

⁴⁷ POV = point of view.

v případě „zabití“ Aryi opustí.⁴⁸ Znamé jsou též fotografie jednotlivých dílů *Písně ledu a ohně* se záložkami na místě, kde zemře postava.

V následujících podkapitolách velice stručně pohovořím o několika postavách, konkrétně o šestici vybraných postav, se kterými se setkáváme od počátku až do pátého dílu série, tedy prozatímního konce.

Arya

Arya je nejmladší dcerou lorda Eddarda z rodu Starků, ochránce Severu, a lady Catelyn z rodu Tullyů. Má zlovlka Nymerii, o kterého v průběhu prvního dílu přijde poté, co Nymeria pokouše prince Joffreyho. Se svou zlovlčicí je Arya propojena jakýmsi poutem, v noci se jí zdají sny, v nichž je obří vlčicí, čtenáři vědí, že se jedná právě o Nymerii. Tímto způsobem se například dozví, že její matka zemřela.

Po smrti svého otce musí neustále unikat, aby se nedostala do moci královny Cersei. Se svým mečem Jehlou, kterou jí daroval její nevlastní bratr Jon Sníh, utíká přes polovinu Západozemí, skrývá se, přijímá mnoho jmen (Arry, Lasička, ...), aby se ve svobodném městě Braavosu pokusila stát se *nikým*. Během tohoto výcviku v *Domě černé a bílé* (*The House of Black and White*) na čas oslepne.

V *Tanci s draky* se s Aryou loučíme v momentě, kdy poprvé poskytne „dar“, tedy zabije na příkaz *Laskavého muže* (*Kindly Man*), který ji v *Domě černé a bílé* mentoruje.

Nicméně v Západozemí vydávají Lannisteři a Boltonové její vrstevníci právě za Aryu, aby legitimizovali své nároky na Zimohrad, klíč k Severu. Tomu uvěří i Aryiin nevlastní bratr, a v té době lord velitel Noční hlídky, Jon Sníh a vyšle poselstvo, aby ji zachránili.

V seriálu *Game of Thrones* ji ztvárňuje britská herečka Maisie Williams.

---

⁴⁸ George R.R. Martin's Wife Will Leave Him if He Kills Her Favorite Game of Thrones Characters | Mental Floss. Mental Floss [online]. Copyright © 2022 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://www.mentalfloss.com/article/572305/game-of-thrones-george-rr-martin-wife-will-leave-if-stark-sisters-die>

Bran

Bran (či také Brandon) Stark je prostředním synem Eddarda a Catelyn. Během návštěvy krále Roberta na Zimohradě je svědkem nevěry královny Cersei s jejím dvojčetem Jaimem, a proto je shozen z okna, což sice přežije, ale následkem pádu ochrne. Následný pokus o Branovo zabití, jemuž zabrání jeho zlovlk *Léto (Summer)*, v podstatě rozpoutá válku mezi Starky a Lannistery, která nakonec přeroste ve *válku pěti králů (War of the Five Kings)*.

Bran je ve snech lákán tříokou vránou, aby ji následoval, slibuje mu, že jej naučí létat. Nakonec se Bran se svými společníky (i kvůli dobytí Zimohradu železnými) vydává za Zed', aby našel tříokou vránu.

Když ji najdou, začne Brana učit všemu, co umí. Především Brana naučí skrze stromy srdce nahlížet věci, které se staly, právě dějí nebo dokonce teprve stanou.

V seriálu si Brana zahrál Isaac Hempstead-Wright.

Daenerys

Daenerys Targaryen, často též nazývaná *Daenerys Za bouře zrozená (Daenerys Stormborn)*, je jednou z hlavních postav příběhu. Jde o princeznu žijící ve vyhnanství, dceru posledního targaryenského vládce, Šíleného krále, Aeryse II.

S Daenerys se poprvé setkáváme, když ji její bratr Viserys prodá khalu⁴⁹ Drogovi, dothrackému veliteli, výměnou za slib, že mu Dothrakové pomohou dobýt zpět Západozemí a získat Železný trůn. Viserys je s Danyiným svolením Drogem zabit, když vyhrožuje zabitím své sestry a jejího nenarozeného dítěte. Tím se z Dany stává hlavní uchazeč o trůn v exilu. V momentě, kdy je její manžel, kterého brzy začne vroucně milovat, zraněn a následkem nešťastných zásahů krvavé magie i zabit, se z Daenerys stává prakticky žebračka, která si své místo ve světě musí tvrdě vybojovat.

To se jí podaří především díky narození tří draků, což je nesmírně neobvyklá a neočekávaná událost, neboť o dracích je celý svět přesvědčen, že do jednoho vyhynuli. Vzhledem ke své

---

⁴⁹ Překladaelé nakladatelství Argo se přiklání k fonetickému přepisu *chal*, Hana Březáková pracuje s původní grafickou podobou *khal*. Já v této práci používám původní podobu *khal* (stejně tak slova od slovního základu *khal* odvozená – *khaleesi*, *khalasar*).

rostoucí moci a postavení se rozhodne osvobodit otroky v Otrokářském zálivu, kde postupně osvobodí všechna tři otrokářská města a nastolí zde nové pořádky. To se jí však stane téměř osudným. Nakonec z města prchne na křídlech svého draka, aby se s ní čtenáři rozloučili v momentě, kdy je v Dothrackém moři nalezena cizím khalem opět jako úplná žebračka.

V seriálu se role Daenerys ujala Emilia Clarke.

Jon

Jon Sníh (Jon Snow), jak samo jméno napovídá, je bastardem. Jeho otec Eddard Stark si jej jako malé dítě přivezl z války, které se jako mladý účastnil. Jon je konfrontován se svým bastardským původem především, setkává-li se s někým jiným než svou rodinou. Brzy se po vzoru nevlastního strýčka Benjena dostane k Noční hlídce, skupině mužů bránících říši před divokými a Bílými chodci. Noční hlídka má nejlepší časy dávno za sebou, což Jon velmi brzy zjišťuje na vlastní kůži.

Je vybrán samotným lordem velitelem, aby mu dělal panoše. S ním se také účastní výpravy za Zed', kde se infiltruje mezi divoké, aby zjistil více o jejich plánech. Po návratu na Zed', kde ostatní varuje před blížícím se útokem divokých, je souzen za zradu. Nakonec se vše vyřeší a Jon je díky lsti svého kamaráda Samwella zvolen lordem velitelem Noční hlídky.

Poté, co se rozhodne ubytovat divoké na území patřícím hlídce, když zjistí, že se jen chtějí schovat před blížícími se Jinými, tedy jejich společným nepřítelem, je zabit několika muži Noční hlídky se slovy „za hlídku“.

V seriálu Jona Sněha hraje Kit Harington.

Sansa

Sansa Stark je nejstarší dcerou Eddarda a Catelyn, sestrou Brana a Aryi. Od prvního setkání je zakoukaná do prince Joffreyho, s kterým je také zasnoubena. Po příjezdu do Králova přístaviště však velmi brzy zjišťuje, co je na pohled milý a galantní princ skutečně zač. Nejprve jí popraví vlastního otce a pak si libuje v ubližování jí samotné. Sansa se stává prakticky rukojmím na královském dvoře, když její bratr Robb vede vojska proti Lannisterům.

V den svatby krále Joffreyho s lady Margaery je ve zmatku následujícím po udušení krále zachráněna a odvedena z města. Dostává se k Malíčkovvi (*Littlefinger*), který ji, stejně jako dříve její matku, miluje. Ze Sansy se stává Malíčková bastardka Alayne. Je svědkem Malíčkových intrik, mezi které patří i zabití její tety, lady Arryn, v Orlím hníždě.

Ve *Hře o trůny* ji hraje herečka Sophie Turner.

Tyrion

Trpaslík (Dwarf), *Polomůž (Halfman)* či *Skřet (Imp)*. I takto bývá titulován Tyrion z rodu Lannisterů, syn jednoho z nejmocnějších lordů Sedmi království. Tyrion se narodil jako trpaslík, navíc jeho matka při porodu zemřela, což navždy poznamenalo vztah jeho otce k Tyrionovi, který ho za smrt své ženy nedokázal nevinit.

Vzrůstem malý, ale intelektem převyšující většinu ostatních. Tyrion dokáže své schopnosti při obraně Králova přístaviště, kdy město připraví takticky, dokáže zde i svou osobní statečnost, když vede vojska proti nepříteli.

Nicméně brzy upadá v nemilost, je donucen ke sňatku se Sansou Stark, po smrti krále Joffreyho je souzen za jeho vraždu. Odvolá se k soudu bojem, který však jeho šampion princ Oberyň z Dorne prohraje, a proto má být Tyrion popraven.

Tyriona osvobodí jeho bratr Jaime, který jej měl (na rozdíl od svého dvojčete královny Cersei) vždycky rád. Tyrion ještě při útěku stihne zabít svého vlastního otce.

Dostává se na loď s Mladým Grifem, ve kterém brzy objeví následníka trůnu, za mrtvého považovaného prince Aegona. Nakonec se Tyrion po různých peripetiích přidává k žoldnéřské společnosti, když doufá, že se bude moci připojit ke královně Daenerys.

V seriálu je postava Tyriona Lannistera brilantně ztvárněna americkým hercem Peterem Dinklagem.

3.2 Další díla související s Písní ledu a ohně

Se ságou *Píseň ledu a ohně* je ovšem kromě televizního seriálu HBO neodmyslitelně spjato několik dalších titulů. Jedná se o tzv. spin-offy zaměřující se hlouběji na některý prvek původní ságy či tzv. prequely odehrávající se časově před hlavní dějovou linií původní ságy.

3.2.1 Příběhy Dunka a Egga

Jde v první řadě o *Příběhy Dunka a Egga* (*Tales of Dunk and Egg*), tedy tři novely, které Martin napsal postupně mezi lety 1998 a 2010, konkrétně *Potulný rytíř* (*The Hedge Knight*), *Přísežný meč* (*The Sworn Sword*) a *Tajemný rytíř* (*The Mystery Knight*). V roce 2015 vyšly tyto novely v rámci jedné knihy *A Knight of the Seven Kingdoms*⁵⁰. V této sérii se setkáváme s rytířem Dunkem a jeho panošem Eggem, o kterých se Martin zmiňuje v rámci originální ságy poprvé ve třetím díle, tedy v *Bouři mečů*, kdy se v knize vyskytuje Dunk coby již mrtvý, přesto dosud velmi vážený lord velitel *Královské gardy* (*The Kingsguard*) ser Duncan Vysoký a Egg je dávno mrtvým králem Aegonem V. Příběhy této vedlejší série nemají s *Písní ledu a ohně* mnoho společného, nicméně jsou zasazeny do stejného fikčního světa Západozemí a velmi dobře zapadají do již vytvořeného ekosystému. Sám autor píše, že *Rytíř Sedmi království* se co do žánrového zařazení nachází na pomezí fantasy a historické novelou.

3.2.2 Svět ledu a ohně

V titulu *Svět ledu a ohně* (*The World of Ice and Fire*), jak již jeho název napovídá, Martin společně s Eliem Garciou a Lindou Antonsson víceméně popisují fikční svět, který čtenáři znají z *Písně ledu a ohně* a dalších příběhů tak, jak by jej popisoval mistr žijící v Západozemí. Za zmínku stojí, že Martinovi spoluautoři, Garcia a Antonsson, jsou velikými fanoušky jeho díla a stojí za fanouškovskými webovými stránkami westeros.org, kde shromažďují neuvěřitelné množství informací o celém světě. Při psaní tohoto díla společně nashromáždili tolik materiálu, že po finálních úpravách vydal Martin ještě další tři kratší díla, konkrétně *Princezna a královna aneb Černí a Zelení* (*The Princess and the Queen, or, the Blacks and the Greens*) o občanské válce zvané *Tanec draků* (*The Dance of the Dragons*), o které se mlhavě hovoří i v hlavní sáze, *Darebný princ aneb též Králův bratr* (*The Rogue Prince, or, a King's Brother*) předcházející *Princezně a královně* a novelu *Synové draka* (*The Sons of the Dragon*) pojednávající o smrti Aegona Dobyvatele (též řečeného Aegon Drak) a jeho potomcích.

---

⁵⁰ V českém prostoru vydalo knihu *Rytíř Sedmi království* nakladatelství Argo v roce 2014, vznikla kompilací překladů tří původních příběhů, které se staly jednotlivými částmi výsledné knihy.

3.2.3 Oheň a krev

Dalším dílem navazujícím na úspěch *Písně ledu a ohně* je *Oheň a krev* (*Fire and Blood*), čtenářům znalým rodů Západozemí je jasné, o čem tato kniha pojednává. „Oheň a krev“ je totiž mottem rodu Targaryenů, který sjednotil Sedm království pod svou vládou s vládl jim po tři staletí. Tato kniha je tedy soupisem dějin rodu Targaryenů. První z plánovaných dvou dílů *Ohně a krve* vyšel v roce 2018, druhý je plánovaný až po dokončení kompletní *Písně ledu a ohně*. Nicméně na motivy *Ohně a krve* vzniká televizní seriál HBO *Rod Draka* (*House of the Dragon*), jde o prequel *Písně ledu a ohně*, respektive seriálu *Hra o trůny*. Premiéra prvního dílu seriálu *Rod Draka* je plánovaná na 21. srpna 2022.

3.2.4 Komiksově adaptace

Hra o trůny, první díl celé ságy, byla zpracována také jako komiks celkem ve čtyřech sešitech. Na konci roku 2022 by měl vyjít poslední sešit druhého dílu, tedy *Střetu králů*. Za těmito komiksy stojí americký autor Daniel Abraham.

3.3 Problematika českého překladu příběhů ze Západozemí

3.3.1 Talpress

Originální *Game of Thrones* ze série *A Song of Ice and Fire* byla poprvé v českém překladu vydána nakladatelstvím Talpress roku 2000. Knihu, stejně jako další navazující čtyři díly série, přeložila Hana Březáková. Ona tedy do jisté míry určovala, jak budou v češtině znít názvy, jména a tituly používané Georgem R. R. Martinem.

První tři díly série, *Hra o trůny*, *Střet králů* a *Bouře mečů*, jsou konzistentní v tom, že překladatelka ponechává povětšinou originální znění příjmení postav, můžeme se tak na stránkách knihy setkat s rytířem *Arysem Oakheartem*, *lady Hayford* či se podíváme na hrad *Harlaw*. Nicméně další díly série, *Hostina pro vrány* a *Tanec s draky*, se s těmi prvními třemi rozcházejí v pohledu na překládání příjmení. Příjmení jsou zde zničehonic v podstatě za každou cenu překládána do češtiny. Najednou se tedy setkáváme s rytířem *Arysem Dubosrdeckým*, *lady Senobrodskou* či se ocitáme na hradě *Drсноřád*.

Řada jmen pochopitelně zůstává stejná napříč všemi dosud vydanými díly, nicméně u čtenářů dochází ke značnému zmatení, navyknou-li si na postavy, které se doslova

zničehonic jmenují často naprosto odlišně. Některá jména znějí tak podivně, až by se mohlo zdát, že se překladatelka snažila jména překládat za každou cenu. Lady *Alysanne Býkovcová (Bulwer)*, ser *Lyonel Kororíčský (Corbray)* či rod *Jámoveckých (Fossoway)* budiž dostatečným příkladem.

Pozastavení vyvolává i paradoxní situace, kdy *Gyles Rosby, lord of Rosby*, se v překladu Hany Březákové vyskytuje jako *Gyles Rosby, lord Růženína*, dochází tedy k situaci, kdy je stejné slovo jednou přeloženo do češtiny a podruhé již ne.

Nicméně nový překlad *Hostiny pro vrány a Tance s draky* napravuje alespoň jednu křivdu učiněnou původním překladem. Jde o bastarda, jehož jméno v originále zní *Aurane Waters*. Ten je v prvních třech dílech překládán jako *Aurane Řeka*, což však odpovídá anglickému *Aurane Rivers*. Takové jméno by však dostal bastard narozený v Říčních krajinách, ne v Zemích koruny, kde se Aurane skutečně narodil. V novém překladu se setkáváme s *Auranem Vodským*.

3.3.2 Argo

Odlišný přístup zvolilo nakladatelství Argo, respektive jeho překladatelé Martinových textů.⁵¹ Ti se ve svém překladu častěji drží anglických variant příjmení, překládají spíše rodová sídla a geografické názvy. V některých ohledech působí překlad vydaný v Argu propracovaněji, přesněji, zkrátka přiléhavěji k původnímu vyznění knih. Za to však do jisté míry může nekonzistentnost překladu Březákové.

3.3.3 Rytíř Sedmi království

Nejednotnost českého pojmosloví jen umocňuje překlad *Rytíře Sedmi království* Roberta Podaného, který v některých detailech zavádí v podstatě třetí verzi českého překladu. Například se zde často hovoří o seru Arlanovi z Pennytree. V českém překladu Březákové ani Markové však žádné *Penytree* nenajdeme. U Březákové se jedná o *Grošostrom*, u překladatelů Arga pak o *Grošové Dubí*.

---

⁵¹ Jedná se během pěti dílů *Písně ledu* a ohně zatím o tři překladatele – v případě 1. a 4. dílu o Michalu Markovou, v případě 2. a 5. dílu o Dominiku Křesťanovou a v případě 3. dílu o Petra Kotrle.

V této práci používám takový český překlad, který mi pro danou skutečnost připadá nejvhodnější, nedržím se tedy striktně jednoho překladu, ale vhodným způsobem vybírám to, co mi připadá z daných překladů nejvhodnější.

3.3.4 Oheň a krev

Za českým překladem *Ohně a krve* stojí celkem tři překladatelé. Autor překladu *Rytíře Sedmi království* Robert Podaný a dva ze tří překladatelů textů hlavní série Michala Marková a Petr Kotrle.

3.3.5 Překlad výrazu *wildling*

Domnívám se, že je nutné upozornit na pojem *wildling* označující svobodný lid, tedy lidi žijící za Zdí. Březáková – a od ní si to vypůjčuje i český dabing seriálu *Hra o trůny* – pro *wildling* nachází výraz *divoký*. Z mého pohledu naprosto přesný překlad, který výborně vystihuje podstatu tohoto společenství. Na druhé straně Marková se zde, pro mě nepochopitelně, od Březákové odchyluje (přestože se v překladech nakladatelství Argo vyskytuje zmínka o návaznosti části pojmosloví právě na překlad Březákové) a zavádí nový výraz *zdivočelý*. Nelze si však nepovšimnout významové rozdílu mezi českými slovy *divoký* a *zdivočelý*. Při studiu veškeré dostupné literatury se mi nepodařilo nikde najít byť náznak toho, že by svobodný lid byl dříve „nedivokým” a časem „zdivočel”, právě naopak, z pohledu běžných obyvatel Sedmi království se divocí necivilizovali, ne že se od civilizace někdy v minulosti odvrátili a zdivočeli.

3.4 Jednotlivé díly ságy

V této kapitole velmi stručně popíšu jednotlivé díly série. Zmíním, kdy byly vydány v originále, kdy vyšly její české překlady a nastíním hlavní události, které se v nich odehrávají.

3.4.1 Hra o trůny

Jedná se o první díl celé série, po kterém je zároveň pojmenovaný seriál HBO adaptující celou ságu *Hra o trůny* (*Game of Thrones*).

V originále vychází v roce 1996, v českém překladu vychází v nakladatelství Talpress v překladu Hany Březákové ve dvou svazcích roku 2000. V roce 2017 vychází překlad Michaly Markové v nakladatelství Argo

Tento díl čtenáře seznamuje s celým světem, s politickými hrami v Sedmi království na konci vlády krále Roberta, jehož pobočníkem se stává ústřední postava prvního dílu Eddard Stark, jenž je v závěru této knihy popraven rozhodnutím nového krále Joffreyho.

Prvotním spouštěčem celé série událostí, které nakonec vyústí v občanskou válku v zemi, se stává smrt bývalého pobočníka, který (stejně jako o něco později Eddard) zjistil, že děti krále Roberta a královny Cersei nejsou právoplatnými dědici Železného trůnu, neboť se ve skutečnosti jedná o bastardy zrozené z incestu královny s jejím dvojčetem Jaimem.

Kniha téměř magicky začíná ledem (prolog odehrávající se daleko za Zdí) a končí ohněm, kdy jsou čtenáři svědky zrození tří draků a metaforicky i Daenerys Targaryen jako nové mocné postavy příběhu.

3.4.2 Střet králů

V originále vychází v roce 1998, v českém překladu vychází v nakladatelství Talpress v překladu Hany Březákové ve dvou svazcích roku 2001. V roce 2017 vychází překlad Dominiky Křest'ánové v nakladatelství Argo

Leitmotivem celého druhého dílu je neschopnost spolupráce v klíčových dobách. V tomto díle začíná válka pěti králů, v kterou přerostla původní občanská válka mezi Starky a Lannistery, když se i další významné rody emancipovaly natolik, že se jejich představitelé prohlásili za krále.

V metropoli Sedmi království se naplno projevuje organizační talent Tyriona Lannistera, když připraví město na do té doby největší bitvu v příběhu a dá obráncům dostatek času, aby vydrželi do příjezdu vojsk jeho otce, který poté sklídí veškeré ovace, aniž by si na Tyrionovy zásluhy kdokoliv vzpomněl.

Čtenáři mají možnost blíže nahlédnout do kultury svobodného lidu, když Jon Sníh naoko dezertuje od Noční hlídky a na příkaz svého velitele se přidává do družin krále za Zdí.

Daenerys, jejíž hrozbu pro dosavadní vládce Západozemí si zatím nikdo nepřipouští, prožívá anabázi, při níž málem zemře v poušti, podaří se jí však zachránit nejen sebe, ale především své draky.

3.4.3 Bouře mečů

V originále vychází ve dvou svazcích v roce 2000, v českém překladu vychází v nakladatelství Talpress v překladu Hany Březákové také ve dvou svazcích roku 2002. V roce 2017 vychází překlad Petra Kotrle v nakladatelství Argo

V tomto díle se rozpadají Robbovy sny o získání samostatnosti pro Sever a pomstění lorda Eddarda, když se naplno projeví ješitnost jeho vazala lorda Freye, který jej nechává zabít na tzv. Rudé svatbě, protože Robb dříve porušil slib, že se ožení s některou z Freyových dcer. Zároveň na důležitosti nabývá putování mrzáka Brana ke Zdi, aby vyhledal tříokovou vránu. Jednu krvavou svatbu střídá druhá, a sice svatba krále Joffreyho a lady Margaery, na níž umírá sám král, z čehož je okamžitě obviněn jeho strýc Tyrion. Ten před svou popravou stihne utéct a zabít svého otce.

Jon se odvrací od divokých akorát včas, aby varoval své bratry před plánovaným útokem divokých na Černý hrad, sídlo hlídky. Daenerys díky trikem získané armádě dobývá města v Otrokářském zálivu, kde se jí však brzy bortí sen o nastolení vlády západního stříhu v tradičně otrokářských despociích.

3.4.4 Hostina pro vrány

V originále vychází v roce 2005, v českém překladu vychází v nakladatelství Talpress v překladu Hany Březákové ve dvou svazcích roku 2006. V roce 2018 vychází překlad Michaly Markové v nakladatelství Argo

Děj *Hostiny pro vrány* a *Tance s draky*, jak je uvedeno v předchozích kapitolách, se odehrává ve stejnou dobu, jen na odlišných místech.

V tomto díle se naplno dostává k moci královna Cersei, která vládne skrze svého mladšího syna Tommena. ukazuje se však, že je spíše pyšná a popudlivá, než schopná vladařka. Stane se jím osudným komplot, který připravuje proti své sokyni Margaery, která mezitím byla provdána za krále Tomenna. Cersei od sebe odhání i svého posledního spojence, dvojče Jaimeho.

3.4.5 Tanec s draky

V originále vychází v roce 2011, v českém překladu vychází v nakladatelství Talpress v překladu Hany Březákové ve dvou svazcích roku 2012. V roce 2018 vychází překlad Dominiky Křest'ánové v nakladatelství Argo

V zatím posledním dílu série se Daenerys opět stává tou slabou bezmocnou dívkou, kterou byla na počátku celého příběhu, když je nalezena v poušti nepřátelskými Dothraky.

Situace se vyhrocuje i na severu Západozemí, kde se Ramsay Bolton trikem zmocňuje Zimohradu a vyhrožuje Jonu Sněhovi, lordu veliteli Noční hlídky, kdy jsou čtenáři drženi v napětí díky absenci informací, které by vedly k lepšímu pochopení situace.

Se ságou se čtenáři prozatím loučí v momentě, kdy je ve hře několik možností, jak by mohly slibně započaté příběhové linie dopadnout.

3.4.6 Vichry zimy a Sen o jaru

Poslední dva díly zatím nespátřily světlo světa. Mnohokrát bylo ohlášeno datum vydání v pořadí šestého dílu, ale stejně tak bylo mnohokrát nedodrženo a posunuto dále. Aktuálním datem, ke kterému se upírají zraky všech fanoušků *Písně ledu a ohně* je zima roku 2023.

České názvy jsou zatím neoficiálními překlady anglických originálních názvů *Winds of Winter* a *Dream of Spring*.

4 Jednotlivé výukové lekce

V následujících kapitolách navrhuji jednotlivé výukové lekce založené na úryvcích *Písně ledu a ohně* G. R. R. Martina. Jedna situace se skládá ze dvou vyučovacích hodin, ostatních sedm je zamýšleno jako jedna vyučovací hodina.

Výukové lekce jsou připraveny pro žáky středních škol, primárně gymnázií, ale s drobnými úpravami jsou jistě použitelné i na jiných typech středních škol. Stejně tak jsou s úpravami použitelné i ve vyšších ročnících základních škol, zde o to více záleží na konkrétním učiteli a jeho zkušenosti s danou třídou. Lekce jsou určeny pro všechny ročníky, od prvního po čtvrtý podle závažnosti témat a zařazení učiva do jednotlivých ročníků.

Přípravy výukových lekcí jsou rozepsané tak, aby je mohl využít kterýkoliv učitel českého jazyka a literatury bez hlubší znalosti Martinových knih. Stejně tak se nepředpokládá hlubší znalost těchto knih u žáků, respektive tato znalost ničemu nebrání, ale rozhodně není k úspěšné realizaci lekcí potřeba.

Návrhy jednotlivých lekcí mají pro lepší orientaci a přehlednost jednotnou strukturu. Nejprve jsou uvedeny základní informace o lekci – ročník, pro který je daná lekce určena; časová náročnost; téma; prekoncepty, s nimiž se při realizaci lekce počítá; vztah k RVP G; konkrétní cíle dané lekce a krátká anotace, v níž dochází ke stručnému shrnutí a představení lekce. Dále jsou rozepsány jednotlivé části vyučovacích hodin – evokace, uvědomění a reflexe. U jednotlivých fází hodiny jsou detailně popsány metody a způsob práce učitele a žáků a jsou zde uvedeny i předpokládané výstupy či odpovědi. Nedílnou součástí všech lekcí jsou úryvky nejen z *Písně ledu a ohně*, ale i dalších knih.

4.1 Výuková lekce č. 1 – „Úvod do žánru fantasy“

4.1.1 Základní informace o lekci

ročník: 2. ročník SŠ

časová náročnost: 90 minut, respektive 2 x 45 minut (dvě vyučovacích hodiny)

téma: fantasy literatura jako žánr, vymezení fantasy literatury

prekoncepty:

- žák je zvyklý diskutovat a aktivně využívá dovedností diskutovat kultivovaně, slušně a k věci
- žák zná některá fantasy či sci-fi díla

Vztah k RVP G:

- (žák) objasní rozdíly mezi fikčním a reálným světem a vysvětlí, jakým způsobem se reálný svět promítá do literárního textu, jaký vliv může mít svět fikce na myšlení a jednání reálných lidí
- (žák) rozliší a specifikuje jednotky vyprávění (časoprostor, vypravěč, postavy) a zhodnotí jejich funkci a účinek na čtenáře

cíl vyučovací lekce:

- žák definuje základní charakteristické znaky fantasy literatury a dokáže ji odlišit od podobných žánrů (science fiction literatura)

anotace vyučovací lekce:

Tato lekce rozdělená do dvou lekcí, které mohou v případě potřeby fungovat velmi dobře i jako dvě samostatné vyučovací hodiny, slouží jako samotný úvod do tématu fantasy. Žáci se seznamují se základními charakteristikami tohoto žánru, se kterým se nejspíš většina z nich již dříve při četbě setkala, proto tyto lekce do značné míry využívají znalostí samotných žáků, které jsou rozšiřovány či upřesňovány. Pomocí obrázkových kvízů, myšlenkové mapy, práce s časovou osou a samozřejmě četby vhodně vybraných úryvků z několika titulů učitel žákům představuje fantasy ve své šíři. Žáci si navíc díky zařazení společných diskusí trénují svou schopnost diskutovat a také dovednost spolupracovat díky zařazení společné skupinové práce. První část lekce se zaměřuje na vymezení žánru a jeho specifika, druhá část se zaměřuje na vnímání časoprostoru v dílech fantasy a sci-fi literatury.

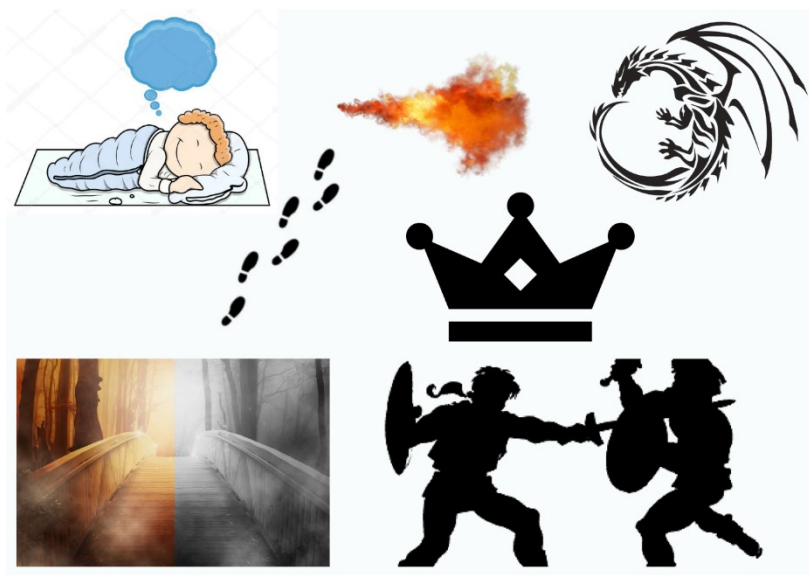
4.1.2 1. hodina – evokace

obrázkový kvíz:

Učitel promítne žákům následující obrázkový kvíz složený z několika dílčích obrázků (Obr. 1). Položí žákům následující otázku a dá jim dostatečný časový prostor, během něhož

by měli žáci přijít na to, co je správnou odpovědí na položenou otázku. Celkově by tato fáze, kdy žáci přemýšlí o významu kvízu jako celku či jeho jednotlivých částech (viz níže), neměla trvat déle než 5 minut. Následuje fáze, ve které žáci představují své představy o souvislosti jednotlivých částí kvízu s výsledným pojmem, společně diskutují a upřesňují své odpovědi. Obě tyto fáze by neměly přesáhnout 10 minut. Za lepší variantu považují vhodnými nápovědami urychlit a zkrátit první fázi, kdy žáci přicházejí na pojem a souvislosti jednotlivých částí kvízu s ním, a naopak nechat více času na následnou diskusi, opačný postup (zkrácení diskuse) nedoporučuji.

Který pojem z literární teorie (autor, žánr, postava, kniha, ...) se ukrývá v obrázkovém kvízu?

Obr. 1 Obrázkový kvíz – fantasy.

Pokud víte/tušíte, co se v kvízu ukrývá, pokuste se zjistit, jak se k vaší odpovědi vztahují VŠECHNY obrázky.

V případě potřeby je dobré napovědět (ideální je využít ty žáky, kteří už vědí) těm, kteří tápou (ideálně neprozradit odpověď rovnou, spíše poskytnout vhodné nápovědy). Určitě je dobré motivovat žáky k tomu, aby neskončili odhalením pojmu jako takového, ale snažili se odhalit souvislost co nejvíce jednotlivých prvků s daným pojmem. Díky uvědomění si těchto

souvislostí dojde ke sdílení poměrně dobré představy o tom, co si představit pod pojmem skrytým v obrázkovém kvízu.

Obrázkový kvíz skrývá literární žánr fantasy. Každá jednotlivá část obrázkového kvízu souvisí s tímto pojmem. Spící chlapec zobrazující snění symbolizuje fantazii a představivost. Ohnivá koule má dvojitou symboliku – jednak oheň bývá častým motivem a symbolem ve fantasy příbězích, jednak může být tento obrázek vnímán jako znázornění jakési ohnivé koule (fireboltu), tedy vcelku běžného kouzla ve fantastických příbězích či hrách. Symbol draka je očividný, draci jsou snad nejtypičtějším fantastickým zvířetem, které se objevuje napříč různými příběhy. Stopy symbolizují motiv putování či cesty, které jsou pro fantasy příběhy typické. Koruna ztělesňuje historickou rovinu, velká část fantasy příběhů se odehrává v blíže nespecifikovaném období, které však zároveň nejvíce připomíná náš středověk, pro nějž jsou králové a jiní monarchové typičtí. Most v mlze zde zastupuje tajemno a tajuplnost a v neposlední řadě bojovníci symbolizují boj, ať už ve fyzické či mentální podobě.

Během diskuse o významu jednotlivých částí kvízu začíná učitel či vybraný žák na základě diskuse všech žáků vytvářet myšlenkovou mapu s ústředním pojmem FANTASY (např. Obr. 2). Jednotlivé obrázky by žákům měly pomoci, ale určitě by se jich neměli striktně držet a nechat se jimi omezovat.

Obr. 2 Ukázka myšlenkové mapy – fantasy.

4.1.3 1. hodina – uvědomění

Pro tuto aktivitu jsou žáci pomyslně rozděleni do dvou polovin. Jedna polovina má k dispozici úryvek č.01-1 (*Pán prstenů: Společenstvo prstenu*), druhá úryvek č. 01-2 (*Střet králů*). Po přečtení úryvku a samostatném zodpovězení otázek vytvoří žáci dvojice tak, aby v každé dvojici byl zastoupen žák, který pracoval s úryvkem č. 01-1 i žák pracující s úryvkem č. 01-2. V těchto dvojicích si žáci sdílejí své poznatky ze svých úryvků a hledají, co je společného pro oba jejich texty. Učitel dá žákům dostatečný prostor pro přečtení textu i pro sdílení svých poznatků se spolužákem (přibližně 10–15 minut). Poté se metodou sněhové koule dají dohromady dvě dvojice a vytvoří čtveřici, v rámci níž diskutují, poté dvě čtveřice dají dohromady osmičlennou skupinu, ... V rámci stále se zvětšujících skupin při použití metody sněhové koule je potřeba dávat pozor, aby se někteří ve větší skupině jen tzv. nevezli, ale skutečně se zapojovali a snažili se i svými poznatky přispět k celkovému výsledku.

úryvek č. 01-1:

Mluvil o říši Númenor, o její slávě a pádu a o tom, jak se Králové lidí vrátili z hlubin Moře do Středozeemě na křídlech bouře. Potom se Elendil Vysoký a jeho mocní synové Isildur a Anárion stali mocnými pány a zřídili Severní říši v Amoru a Jižní říši v Gondoru nad ústním Anduiny. Sauron z Mordoru však na ně zaútočil, a oni utvořili Poslední spojenectví elfů a lidí a vojska Gil-galadova a Elendilova se shromáždila v Amoru.

Nato se Elrond odmlčel a vzdychl. „Dobře si pamatuji jejich skvělé korouhve,“ řekl. „Připomnělo mi to slávu Starých časů a beleriandských vojsk, tolik se shromáždilo velikých knížat a kapitanů. A přece ne tolik a ne tak sličných, jako když padlo Thangorodrim a elfové se mylně domnívali, že zlu je jednou provždy konec.“

„Vy pamatujete?“ vyslovil Frodo v úžasu nahlas svou myšlenku. „Ale já myslel,“ zakoktal, když se k němu Elrond obrátil, „já myslel, že Gil-galad padl hrozně dávno.“

„To ano,“ odvětil Elrond vážně. „Má paměť však sahá až do Starých časů. Viděl jsem tři věky západního světa a mnoho porážek a mnoho neplodných vítězství.“

Byl jsem Gil-galadovým heroldem a pochodoval s jeho vojskem. Byl jsem v bitvě na pláni Dagorlad před Černou branou Mordoru, kde jsme zvítězili: neboť Gil-galadovu kopí a Elendilovu meči, zvaným Aiglos a Narsil, nemohl nikdo odolat. Viděl jsem poslední souboj na svazích Orodruiny, kde zemřel Gil-galad a Elendil padl a Narsil se pod ním zlomil; Sauron sám však byl poražen a Isildur mu z ruky uťal zlomeným otcovým mečem Prsten a vzal si jej.“

Tu vpadl do řeči cizinec Boromir. „Tak se to tedy zběhlo s Prstenem!“ zvolal „Jestli se nějaký takový příběh kdysi vyprávěl na Jihu, byl dávno zapomenut. O Velkém prstenu toho, jehož nejmenujeme, jsem slyšel; věřili jsme však, že zmizel ze světa v troskách jeho první říše. Isildur ji vzal! To je opravdu novina.“

zdroj: Tolkien, J. R. R. Pán prstenu: Společenstvo prstenu. Přeložila Stanislava Pošustová, 1990. (zkráceno)

Jak byste popsali v ukázce zobrazený fikční svět?

Jak se liší od toho, ve kterém žijeme my? Co je pro oba společné?

Podle čeho v ukázce poznáš, že se jedná o fantasy žánr?

Předpokládám, že budou žáci fikční svět popisovat z hlediska jeho velikosti, budou zmiňovat některé zeměpisné názvy použité v úryvku. Nejspíš zmíní Elrondův vysoký věk, což naznačuje buď existenci dlouhověkého druhu či podivné plynutí času ve fikčním světě. V tom se liší od

toho našeho. Fantasy prvkem patrným z úryvku je právě ona dlouhověkost Elronda, který popisuje události odehrávající se před dávnými časy, ale zároveň je sám zažil.

úryvek č. 01-2:

„Chalesi,“ zavolal Aggo přes závěsy, když palankýn s trhnutím zastavil. Dany se opřela o loket a vyklonila se ven. Byli na okraji bazaru a cestu jim zahrazovala hradba lidí. „Na co se dívají?“

Dojel k ní Džhogo. „Na ohnivého mága, chalesi.“

„Chci ho vidět.“

„Pak tedy musíš.“ Dothrak jí podal ruku. Když ji uchopila, vytáhl ji k sobě na koně a posadil ji před sebe, odkud měla výhled přes hlavy davu. Ohnivý mág vyčaroval ve vzduchu žebřík, jiskřící žebřík z vířících plamenů, který se bez opory zdvíhal od země až k mřížoví vysoké střechy.

Mág mávl rukama a rozmáchlými gesty nutil plameny stoupat výš a výš.

Jakmile ohnivý žebřík dosáhl čtyřiceti stop, mág vykročil a začal po něm rychle jako opice šplhat vzhůru. Každá příčka, na kterou vystoupil, se mu rozplynula pod nohama a zůstal po ní jen obláček stříbřitého kouře. Když vystoupal až nahoru, byl žebřík ten tam, stejně jako on sám.

„Pěkný trik,“ ozval se Džhogo obdivně.

„To nebyl žádný trik,“ namítla jakási žena obecnou řečí.

Dany si Quaithe v davu nevšimla, ale teď stála žena před ní, oči pod lakovanou maskou vlhké, lesklé a neúprosné. „Jak to myslíš, má paní?“

„Před půl rokem tenhle muž stěží dokázal vykřesat oheň z dračího skla. Uměl pár kousků s prachem a divokým ohněm, dost na to, aby zabavil dav, zatímco se činili jeho kapsáři. Uměl přejít po žhavých uhlících a vyčarovat ve vzduchu hořící růži, ale k tomu, aby šplhal po ohnivém žebříku, mu chybělo asi tolik jako obyčejnému rybáři, který by si usmyslel chytit do svých sítí krakena.“

Dany se nejistě podívala na místo, kde před chvílí stál žebřík. Už i kouř se rozplynul a lidé se rozcházeli po své práci. „A teď?“

„Teď jeho moc vzrostla, chalesi. A je to díky tobě.“

„Díky mně?“ Zasmála se. „Jak to?“

Žena popošla blíž a položila Dany na zápěstí dva prsty. „Jsi přece Matka draků.“

zdroj: Martin, G. R. R. Střet králů. Přeložila Michala Marková, 2017. (zkráceno)

Jak byste popsali v ukázce zobrazený fikční svět?

Jak se liší od toho, ve kterém žijeme my? Co je pro oba společné?

Podle čeho v ukázce poznáš, že se jedná o fantasy žánr?

Předpokládám, že žáci budou fikční svět popisovat především z perspektivy magie, která je v něm skutečná. Nejprve se může zdát, že se jedná o iluze či kouzelnické triky, ale když jsou zmíněni i draci, je patrné, že magie je v tomto světě skutečná a s příchodem draků mocnější než dříve. V tomto se svět zde zobrazený liší od našeho, jinak působí podobně. Právě přítomnost skutečné magie je výrazným prvkem žánru fantasy.

4.1.4 1. hodina – reflexe

Na závěr opět učitel ukáže myšlenkovou mapu (po skončení evokační fáze je skryta) a žáci mají za úkol ji aktualizovat podle toho, co se dozvěděli během práce s úryvkem. Žáci by měli na základě textu argumentovat, proč některé body v mapě ponechávají či jiné naopak odstraňují. Společně tedy žáci cizelují své představy o žánru fantasy.

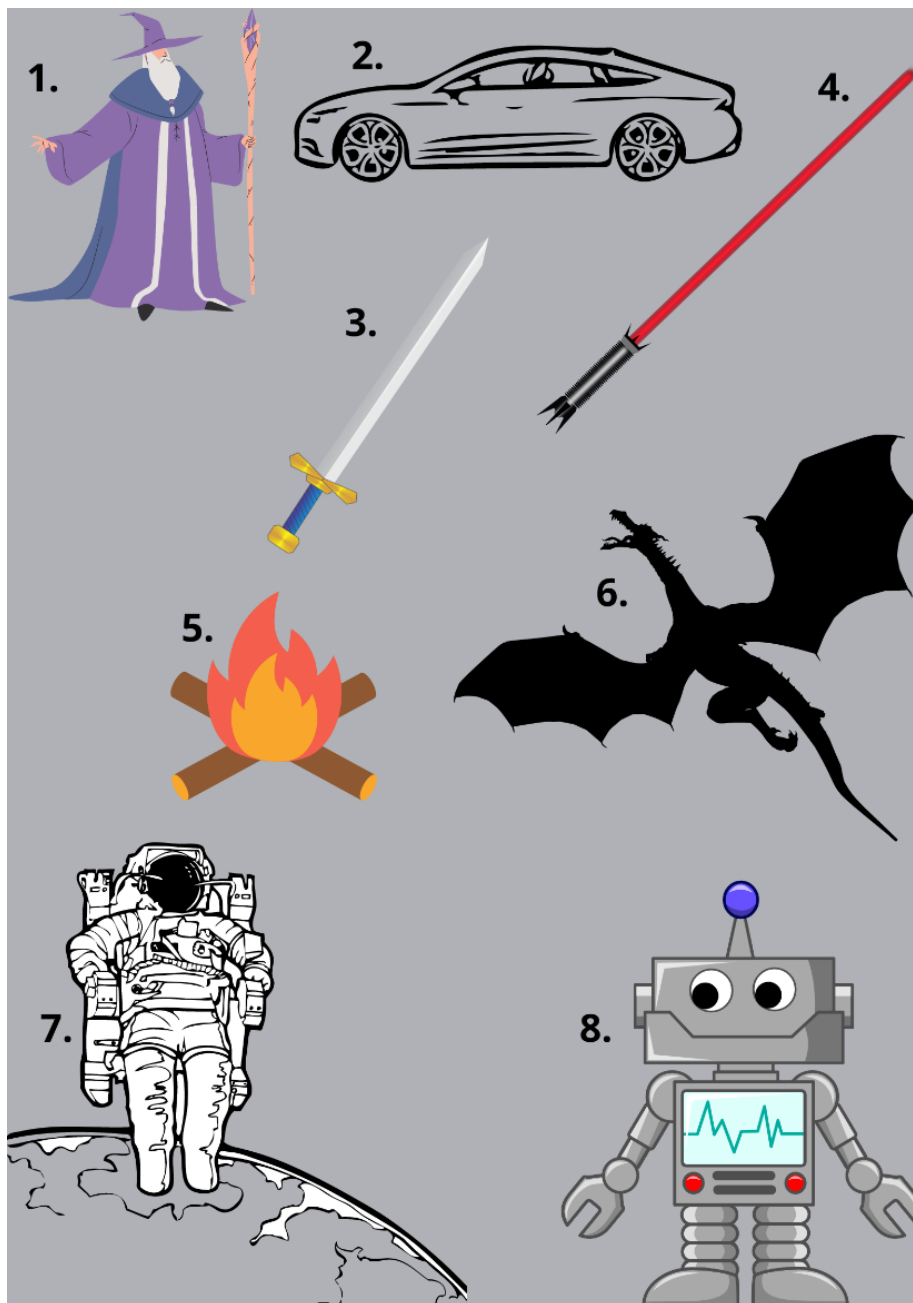
Na samotný závěr hodiny mohou žáci na lísteček napsat 3–5 znaků, které jim přijdou pro fantasy literaturu nejzásadnější. Tento lísteček slouží jako jakási propustka z hodiny.

4.1.5 2. hodina – evokace

Učitel promítne žákům následující grafiku (Obr. 3), která obsahuje celkem osm obrázků či symbolů žákům dobře známých věcí (zde nastává otázka jedině ohledně symbolu č. 4, tedy světelného meče (lightsaber), který by nemusel být v této věkové skupině známý všem žákům). Učitel vybídne žáky, aby jednotlivé symboly zařadily na časovou osu. Žáci 2. ročníku střední školy by měli být zvyklí s časovou osou pracovat naprosto běžně, čili by neměl být s touto aktivitou problém. V případě potřeby je dobré žáky upozornit (či některé spíše uklidnit), že daný úkol nemá jedno správné řešení a že tolik nezáleží na konkrétním pořadí jednotlivých symbolů na ose, ale spíše o argumenty, proč žák umístil daný symbol právě na jím určené místo.

Pokus se následující obrázky či symboly chronologicky seřadit na časovou osu. Argumentuj, proč jsi daný symbol umístil právě tam, kam jsi ho umístil.

Obr. 3 Evokační aktivita – fantasy vs. sci-fi.

Tato aktivita není plánována tak, že by měla jedno „správné“ řešení. Předpokládáme, že se odpovědi budou různit, nicméně očekáváme jisté podobnosti – na jedné straně se nejspíš objeví symboly č. 1, 3, 5, 6 (tedy v polovině více v minulosti) a na druhé straně (v ne tak vzdálené minulosti či dokonce v budoucnosti) symboly č. 2, 4, 7 a 8. Není vůbec potřeba, aby

se žáci shodovali na konkrétním pořadí jednotlivých symbolů, symboly nám zde slouží k rozprůdění diskuse o vnímání času a řazení událostí a symbolů na časovou osu.

Následuje společná diskuse, ve které dochází ke sdílení jednotlivých časových os. Zde by bylo vhodné postupovat po jednotlivých symbolech a dotazovat se, kam je jednotliví žáci umístili a ptát se na jejich důvody, proč symbol umístili právě tam. Výsledkem této fáze by mohla být společná časová osa, na které se třída dokáže shodnout.

4.1.6 2. hodina – uvědomění

Žákům jsou zadány úryvky č. 01-3 (*Duna*) a 01-4 (*Mart'anská kronika*), které mají za úkol si přečíst a odpovědět na otázky k nim vztažené. Žáci pracují samostatně a všichni pracují s oběma úryvky.

úryvek č. 01-3:

Nyní, když Paul stál od Kynese jen několik stop, cítil z něho sílu silnou osobnost, jako by v Kynesovi byla královská krev, jako by byl zrozen, aby poroučel. „Mám za to, že jste to vy, komu musíme poděkovat za své filtršaty a tyto pláště,“ řekl vévoda. „Doufám, můj pane, že se v nich cítíte dobře,“ odpověděl Kynes. „Jsou z fremenské dílny a jejich velikost odpovídá co nejvíce rozměrům, které mi předal tady ten váš Halleck.“ „Znepokojilo mě, když jste vzkázal, že nás nemůžete vzít do pouště, pokud si neoblékneme tento oděv,“ řekl vévoda. „Můžeme si vzít s sebou hodně vody. Nehodláme se tam zdržet dlouho, a shora nás bude krýt ten doprovod, který je právě teď nad námi. Není pravděpodobné, že by nás někde donutili přistát.“ Kynes si ho pátravě prohlížel, viděl v něm tkáň bohaté na vodu. Pronesl odměřeně: „Na Arrakis nikdy nemluvte o pravděpodobnostech. Mluvte pouze o možnostech.“

zdroj: Herbert, Frank. Duna. Přeložili Jindřich Smékal a Karel Blažek, 1999.

Objevují se v textu nějaké výrazy, které tě zaujaly a jsou podle tebe specifické pro dílo, z něhož je vybrán úryvek?

Pokus se úryvek zařadit na časovou osu. Odehrává se podle tebe vzhledem k době vzniku díla v minulosti, nebo v budoucnosti? Podle čeho tak soudíš?

Žáci by měly zmínit výrazy jako stopa, filtršaty či fremenská dílna. Z nich jsou nejnápadnější právě filtršaty. Zařazení na časovou osu může být u žáků nejednoznačné – výraz stopa či vévoda může žáky vést směrem k minulosti, ale především filtršaty (zvláště po případném vysvětlení, že se jedná o oděv využívající odpadní vodu produkovanou lidským organismem, díky nimž lze přežít vysoké teploty tamních pouští) by žáky měly nasměrovat spíše do budoucnosti.

úryvek č. 01-4:

Tomás se pomalu obrátil, kávu ještě pořád držel v ruce. A z kopců se vynořila podivná věc. Bylo to vozidlo podobné nefritově zelenému brouku, něco jako kudlanka nábožná, křehce ujíždělo studeným vzduchem, jeho obrysy byly nezřetelné, ale bezpočet zelených diamantů blikalo po jeho trupu a rudé drahokamy se na něm třpytily složitě vybroušenými ploškami. Šest nožek dopadlo na prastarou silnici, zaznělo to jako řídký ustávající déšť, a zezadu z vozidla zahleděl se na Tomáše Mart'an s očima z roztaveného zlata, jako by pohlédl do studny. Tomás pozvedl ruku a automaticky si pomyslel: Dobrý večer! Ale rty nepohnul, protože tohle byl Mart'an. Avšak už na Zemi uměl Tomás plout po modrých řekách, proplétat se na silnicích mezi cizími lidmi, jíst s neznámými v cizích domech a jeho zbraní byl vždy úsměv. Revolver s sebou nenosil. A ani teď nezatožil mít ho s sebou, i když mu trochu sevřel srdce strach. Mart'an měl ruce také prázdné. Chvilku hleděli jeden na druhého studeným vzduchem.

zdroj: Bradbury, Ray. Mart'anská kronika. Přeložila Jarmila Emmerová, 2010.

Objevují se v textu nějaké výrazy, které tě zaujaly a jsou podle tebe specifické pro dílo, z něhož je vybrán úryvek?

Pokus se úryvek zařadit na časovou osu. Odehrává se podle tebe vzhledem k době vzniku díla v minulosti, nebo v budoucnosti? Podle čeho tak soudíš?

V tomto úryvku je velice nápadné slovo Mart'an, které samo o sobě žáky navede k budoucnosti.

Po přečtení a zodpovězení otázek k úryvkům č. 01-3 a 01-4 nastává společné sdílení poznatků. Učitel by v této fázi měl diskusi moderovat, případně vyvolávat žáky, neměl by však zasahovat zbytečně moc do toho, o čem diskutující hovoří (toho se pochopitelně

v některých třídách dosahuje lépe, v některých hůře, předpokladem je samozřejmě učitelova dobrá znalost konkrétní třídy pro případné uzpůsobení přípravy danému kolektivu).

Po společné diskusi jsou žáci rozděleni do dvojic, v jejichž rámci odpovídají po jeho přečtení na otázky týkající se úryvku č. 01-5 (*Bouře mečů*).

úryvek č. 01-5:

Ozvěna je vrátila od zdí Harrenova a následný smích se vzedmul jako moře. Najednou pochopil, co se děje. *Přijeli jsme pozdě?* Žaludek se mu skutečně sevřel. V dalším okamžiku zabodl ostruhy do slabin svého koně a vyrazil tryskem přes vnější nádvoří, pod klenutý kamenný most, kolem Kvílivé věže a přes Kamenné nádvoří.

Hodili ji do medvědí arény.

Král Harren chtěl, aby dokonce i medvědí zápasy byly na jeho hradě velkolepé. Aréna byla deset yardů široká a pět hluboká, stěny měla z kamene, podlahu vysypanou pískem a obtáčelo ji šest řad mramorových lavic. Když Jaime nemotorně sklouzl z koně, všil si, že členové Chrabré družiny zaplnili jen čtvrtinu sedadel. Žoldnéri byli podívanou pod sebou tak zaujatí, že si jejich příjezdu všimli jen ti, kteří seděli naproti nim.

Brienne měla na sobě tytéž nepadnoucí šaty jako na večeri s Roosem Boltonem. Žádný štít, žádný kyrys, žádnou kroužkovou zbroj, dokonce ani tvrzenou kůži, jen růžový satén a myrské krajsky. Kozel si možná myslel, že to bude zábavnější, když bude oblečená jako žena. Polovina šatů z ní visela v cárech a z levé ruky jí kapala krev, jak ji medvěd podrápal.

Aspoň že jí dali meč. Dívka jej držela v jedné ruce a pohybovala se úkroky do boku, aby si od medvěda udržovala jistý odstup. *To není dobré, kruh je příliš malý.* Potřebovala zaútočit, rychle to ukončit. Dobrá ocel na každého medvěda stačila. Ale dívka jako by se bála zaútočit. Kejkliři ji zasypávali urážkami a neslušnými výrazy.

zdroj: Martin, George R. R. Bouře mečů. Přeložil Petr Kotrle, 2018.

Pokus se úryvek zařadit na časovou osu. Odehrává se podle tebe vzhledem k době vzniku díla v minulosti, nebo v budoucnosti? Podle čeho tak soudíš?

Porovnej zařazení na časovou osu úryvků č. 3, 4 a 5. V čem se úryvky č. 3 a 4 liší od úryvku č. 5?

V tomto úryvku si žáci mohou všimnout historických či historizujících výrazů jako kyrys, satén, meč či kejkliři, ty s největší pravděpodobností žáka nasměrují k minulosti, ne však zcela nutně. Rozdíl mezi jednotlivými úryvky spočívá v tom, že úryvky č. 01-3 a 01-4 jsou

intuitivně vnímány spíš jako z budoucnosti, kdežto úryvek č. 01-5 podvědomě považujeme za příběh z minulosti.

Po přečtení úryvku č. 01-5 a zodpovězení otázek ve dvojicích nastává společné sdílení poznatků v rámci celé třídy, které opět učitel moderuje podle potřeby konkrétní třídy.

4.1.7 2. hodina – reflexe

V závěrečné části hodiny učitel nabídne následující otázky k zamyšlení.

Předchozí texty byly úryvky ze science fiction a fantasy literatury.

Pojďme se společně pokusit tyto dva žánry zařadit na časovou osu.

Je to vůbec možné? Proč ano? Proč ne?

Promyslete si, co mají tyto žánry společného, a co je pro ně naopak specifické a odlišuje je jeden od druhého.

Očekávané jsou odpovědi ve smyslu, že to dost dobře určit nelze, protože oba tyto žánry pracují často s fiktivními světy, přesto však intuitivně cítíme nějaké časové zařazení. S poslední otázkou pracuje třída společně, kdy učitel postupně vypisuje jednotlivé charakteristiky, které žáci přiřazují buď fantasy literatuře, sci-fi literatuře nebo oběma. Na základě těchto znaků nakonec vytváří tzv. Vennův diagram, na kterém je velmi dobře vidět výše zmíněné. Fakultativním výstupem této hodiny by mohla být krátká úvaha na otázky, zda je vůbec možné fantasy a sci-fi literaturu zařazovat na časovou osu a nakolik je to přesné.

4.2 Výuková lekce č. 2 – „Diskriminace na základě hendikepu“

4.2.1 Základní informace o lekci

ročník: 1. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: diskriminace

prekoncepty:

- žák je obeznámen s pojmem diskriminace a jejími projevy (z hodin občanské výchovy)
- žák je zvyklý debatovat a diskutovat i o náročnějších tématech, diskuse o nichž nemusí mít jasný závěr.

vztah k RVP G:

- (žák) přispívá k vytváření a udržování hodnotných mezilidských vztahů založených na vzájemné úctě, toleranci a empatii
- (žák) respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí
- (žák) uplatňuje společensky vhodné způsoby komunikace ve formálních i neformálních vztazích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší konstruktivním způsobem

cíl vyučovací lekce:

- žák je schopen posoudit skutečnost, zda má sociální status dotyčného vliv na jeho vystavení případné šikaně
- žák analyzuje na první pohled ne tolik zjevné podobnosti mezi postavami Jona a Tyriona

anotace vyučovací lekce:

V této vyučovací lekci, která je koncipovaná na délku jedné vyučovací hodiny, se žáci skrze vhodně vybrané úryvky dostanou k tématu diskriminace na základě různých hendikepů. Pomocí úryvků, otázek a úkolů k nim směřujícím si žáci lépe uvědomí, že se diskriminace nevyhýbá žádné společenské vrstvě a i na první pohled vysoce postavení lidé mohou být terčem diskriminace či posměchu. Výraznou část této lekce tvoří diskuse mezi žáky, kterou by učitel v ideálním případě měl spíše facilitovat, než přímo řídit. Záleží však na konkrétní třídě, do jaké míry jsou žáci zvyklí diskutovat, argumentovat bez zbytečných argumentačních faulů apod. V lekci jsou využity úryvky z knihy *Hra o trůny* a pro porovnání zpracování jednotlivých scén i ukázka ze stejnojmenného seriálu.

4.2.2 Evokace

V evokační fázi hodiny učitel promítne žákům trojici obrázků (Obr. 4). Položí žákům následující otázky, na které žáci pravděpodobně budou odpovídat velmi rychle. Nicméně je určitě možné případně využít fakultativní otázky k trojici obrázků, které mohou pomoci postrčit správným směrem i ty méně pohotové žáky. Po krátkém prostoru k přemýšlení žáci odpovídají na učitelovy otázky a společně se snaží odpovědi upřesnit. V momentě, kdy žáci dojdou do bodu, že se na všech obrázcích jeden prvek výrazně odlišuje od ostatních, snaží se učitel dovést k tomu, jaký důsledek to pro daný odlišný prvek může mít – buď je přijat ostatními nehledě na svou odlišnost a jeho odlišnost nehraje roli, nebo je pro svou odlišnost ostatními nepřijímán.

Co tyto obrázky zobrazují?

Co mají společného?

Fakultativní pomocné otázky:

Co ze všech obrázků vidíte jako první?

Co je na nich zvláštního?

Zapadají všechny prvky do daných skupin?

Na obrázcích je patrné, že jeden prvek do skupiny očividně nezapadá, je jiný než ostatní (barvou, druhem, ...) – co to pro ten daný prvek může znamenat? Může (a často se tak děje) to vést k diskriminaci, ať už na základě jakýchkoliv odlišností – barva kůže, rasa, vyznání, společenské postavení, hendikep, ...

Obr. 4 Evokační aktivita – odlišný prvek

Ve chvíli, kdy se žáci doberou té možnosti, že je odlišný prvek nepřijat pro svou odlišnost mezi ostatní, vyzve je učitel k pojmenování tohoto jevu, tím je diskriminace. Následují další otázky k diskriminaci, opět v rámci celého třídního kolektivu.

Jaký typ diskriminace vás napadne jako první?

Máte s diskriminací osobní zkušenost? Pokud ano, v jaké jste byli pozici? O jakou diskriminaci tam šlo?

U těchto otázek je vhodné, zná-li učitel žáky více a ví, zda je vhodné takovéto otázky v dané třídě položit. Bylo by velmi nemístné vyvolávat podobnými otázkami nějaké nepříjemné vzpomínky či otevírat nezahojené rány v případě nezpracovaných nepříjemných situací ze života žáků.

4.2.3 Uvědomění

V této fázi vyučovací lekce pracují žáci nejprve sami (čtení úryvků) a poté ve dvojicích. Dvojice si mohou žáci vytvořit sami, pokud by to učiteli z jakýchkoliv důvodů nevyhovovalo (např. není vhodné, aby žáci pracovali neustále ve stejných dvojicích), měl by mít připravený rychlý a efektivní způsob rozdělení žáků do dvojic (např. losovací kartičky, „špachtle“ apod.) V případě online výuky učitel vytvoří dvojice předem (z důvodu usnadnění a úspory času).

Přečtěte si následující 3 úryvky a ve svých dvojicích zodpovězte na otázky pod nimi.

Úryvky č. 02-1 a 02-3 se týkají postavy Jona Sněha. Úryvek č. 02-2 je popisem Tyriona Lannistera.

úryvek č. 02-1:

„Lorde Starku,“ ozval se Jon. „Je tu pět štěňat, pokračoval Jon.

„No a co, Jone?“

„Máš pět manželských dětí,“ pokračoval Jon. „Znakem tvého domu je zlovlk.“

Dokonce i ve svých sedmi letech Bran chápal, co Jon právě udělal. Počty seděly jen proto, že Jon vynechal sám sebe, nepočítal bastarda s přízviskem Sníh.

„Zlovlk zdobí zástavy domu Starků,“ pronesl Jon. „A já nejsem Stark, otče.“

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Michala Marková, 2017. (zkráceno)

úryvek č. 02-2:

Víc Jona zajímal pár, který krácel za nimi: byli to královnini bratři, Lanisterové z Casterlyovy skály. Lev a Skřet: o tom, který je který, nebylo pochyb. (...)

Pak spatřil toho druhého: kolébal se kolem a přes bratra ho skoro nebylo vidět. Tyrion Lannister, nejmladší a rozhodně nejošklivější z dětí lorda Tywina. Byl to trpaslík, bratrovi sahal do pasu a na křivých nožkách s ním jen tak tak držel krok. Hlavu měl oproti tělu moc velkou, pod odulou římsou obočí se vyjímal propadlá, surová tvář. Zpod zplihlých vlasů tak světlých, že byly téměř bílé, vyhlížely oči, jedno zelené a jedno černé.

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Michala Marková, 2017. (zkráceno)

úryvek č. 02-3:

Jona měla Catelyn na očích pořád, a do Nedovy podoby rostl víc než všichni právoplatní synové, kterými Neda obdařila. Z nějakého důvodu to celou věc ještě zhoršovalo. „Jon musí pryč,“ řekla teď.

„Jsou si s Robbem blízcí,“ namítl Ned. „Doufal jsem...“

„Tady zůstat nemůže,“ uřála ho Catelyn. „Je to tvůj syn, ne můj. Já ho tu nechci.“

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Michala Marková, 2017. (zkráceno)

Je v úryvcích něco, co vám komplikuje jejich pochopení? (možná jména, bylo by dobré mít připravený přehled, kdo je z uvedených postav kdo, aby se v tom žáci mohli lépe vyznat)

Pokuste se popsat Jona Sněha a Tyriona Lannistera jedním slovem.

Nachází se vámi zvolené slovo přímo v textu?

Jak na vás tyto postavy působí?

Mají něco společného?

Předpokládám, že by žáci popsali Tyriona jako trpaslíka či skřeta a Jona jako bastarda, tedy, že by využili slova zmíněná v úryvcích, mohli by však použít i jiné výrazy jako levoboček, sníh a liliput či prcek. Myslím si, že postavy na žáky nebudou působit kladně, v případě Tyriona bych dokonce řekl, že na ně bude působit negativně, nejspíš s nimi nebudou soucítit. Tuto chvíli předpokládám, že většina žáků bude s odpovědí na společný znak těchto dvou postav mít spíše problém, případně budou uvádět negativní emoce, které v nich postavy vyvolaly (respektive absenci pozitivních emocí).

Nejprve si žáci na otázky odpovídají společně v rámci své dvojice, poté společně s učitelem hromadně odpovídají na otázky a o jednotlivých odpovědích diskutují. Žáci by k popisu Jona a Tyriona mohli volit výrazy nacházející se v textu – tedy pro Jona bastard a pro Tyriona trpaslík či Skřet – případně jiná vhodná pojmenování – pro Jona levoboček, parchant, nevlastní dítě, nevlastní syn, pro Tyriona liliput, zakrslík, prťous apod. To, jak na žáky postavy z úryvků působí, je velice individuální. Někteří žáci by mohli vnímat lehký negativní podtón, s kterým jsou vypravěčem popisováni (nejošklivější z dětí lorda Tywina, na křivých nožkách, pod odulou římsou obočí, surová tvář, ...) či který jim přisuzují sami postavy („Je to tvůj syn, ne můj. Já ho tu nechci.“). Jiní by naopak mohli už při čtení těchto úryvků s postavami Jona a Tyriona soucítit, vžívat se do jejich role a vnímat je skrze tyto pocity kladně. V každém případě mají Jon a Tyrion společné to, že jsou ostatními vnímáni méněcenněji, než jsou. V obou případech se tak děje na základě nějakého hendikepu, v případě Jona Sněha jde o jeho narození nesezdanému páru, v knihách je líčen jako nemanželský syn lorda Eddarda a neznámé ženy. Nemanželské děti měly dlouhou dobu

i v naší historii menší práva než ty narozené v manželství, a to i v případě urozených rodin. Tyrionův hendikep také souvisí s narozením, ale nejde o to, komu se narodil, ale jaký. Narodil se s nanismem a zároveň při porodu zemřela jeho matka. Kombinace obou skutečností vedla v první řadě jeho otce, ale i další lidi k tomu Tyriona vnímat jako někoho méněcenného. Na rozdíl od Jona je však Tyrion manželským synem lorda Tywina, proto jím sice na jedné straně mnoho lidí opovrhují, ale otevřeně se mu nestaví na odpor. Vztah jejich otců k nim je u obou postav naprosto odlišný – Eddard Jona miluje jako vlastního manželského syna, kdežto Tywin Tyrionem opovrhuje a nikdy mu neprojevuje lásku.

Učitel dále žákům zadá přečíst si úryvek č. 02-4, k němuž jsou přichystané následující otázky. Nad tímto úryvkem debatují žáci v rámci čtyřčlenných skupin (dvě dvojice dohromady), v případě, že počet žáků ve třídě nebude dělitelný čtyřmi, je vhodnější, aby v nějaké skupině bylo spíše o jednoho žáka více než méně. Není žádoucí, aby se původní dvojice přechodem do skupiny rozdělily.

úryvek č. 02-4:

Na římse nade dveřmi do Velké síně seděl Tyrion Lannister a shlížel na svět jako chrlíč. Naklonil tu svou přespříliš velkou hlavu na stranu a nesourodýma očima si Jona změřil. „Já jsem Tyrion Lannister.“

„Já vím,“ řekl Jon. Vstal. Vestoje byl vyšší než trpaslík. Měl z toho divný pocit.

„A ty jsi bastard Neda Starka, vid’?“

Jonovi projela tělem vlna chladu. Stiskl rty a nic neříkal.

„Urazil jsem tě?“ zeptal se Lannister. „Omlouvám se. Trpaslíci nemusejí být taktní. Generace praštěných šašků ve strakatých kabátech mi vybojovaly právo nevkusně se oblékat a plácát, co mi slina na jazyk přinese.“ Zazubil se. „Ale Starkův bastard jsi, co?“

„Lord Eddard Stark je můj otec,“ připustil Jon škrobeně.

Lannister podrobně zkoumal jeho tvář. „Ano,“ přikývl. „Vidím to. Máš v sobě víc severu než tví bratři.“

„Nevlastní bratři,“ opravil ho Jon. Trpaslíkova poznámka ho potěšila, ale snažil se to nedat najevo.

„Něco ti s dovolením poradím, bastarde,“ řekl Lannister. „Nikdy nezapomínej, kým jsi, protože ostatní na to určitě nezapomenou. Udělej z toho svou silnou stránku. Pak se to nikdy nezmění ve slabost. Opevni se tím, protože pak ti tím už nikdo nikdy neublíží.“

Jon neměl na přijímání rad od kohokoliv náladu. „Co ty víš o tom, jak se žije bastardovi?“

„V očích svého otce je každý trpaslík bastard.“

„Jsi z manželského lože zrozený Lannister.“

„Skutečně?“ zeptal se jízlivě trpaslík. „Tak to prosím pověz mému vznešenému otci. Moje matka zemřela, když mě rodila, a otec už nikdy nebude mít jistotu.“

„Já ani nevím, kdo moje matka je,“ řekl Jon.

„Nejspíš to bude nějaká žena. Většinou to tak bývá.“ Trpaslík počastoval Jona smutným úsměvem. „Jedno si zapamatuj, hochu: možná jsou všichni trpaslíci bastardi, ale ne každý bastard musí být trpaslík.“ S těmi slovy se otočil a s veselým pohvizdováním se vydal zpět do víru hostiny. Jak otevřel dveře, světlo zevnitř vyslalo jeho stín přes celý dvůr a Tyrion Lannister byl na malý okamžik vysoký jako král.

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Michala Marková, 2017. (zkráceno)

Co mají společného postavy Jona Sněha a Tyriona Lannistera? Porovnejte své odpovědi vztahující se k předešlým úryvkům s tím, co si myslíte po přečtení úryvku č. 4.

V čem se naopak liší?

Napadá vás, co by mohlo být hlavním poselstvím těchto úryvků?

Tyrion s Jonem jsou si podobní tím, že jsou oba vystaveni diskriminaci (některými) ostatními lidmi. Naopak se liší ve dvou skutečnostech – původ a vztah jejich otců k nim – Jon je bastard, ale otec jej miluje jako své ostatní děti VS. Tyrion je urozený, ale otec jej nesnáší, protože se narodil jako trpaslík a při porodu „zabil“ svou matku. Poselstvím vybraných úryvků bylo upozornit na skutečnost, že ani vysoce postaveným osobám či na první pohled silným jedincům se žádná forma diskriminace či šikany nemusí vyhýbat.

4.2.4 Reflexe

Na závěrečnou reflektivní část lekce žáci opět utvoří původní dvojice, ve kterých byli v rámci debaty nad úryvky č. 02-1, 2, 3. Ve dvojicích si žáci projdou jednotlivé úkoly a otázky, promyslí si je a v samotném závěru dochází k prezentování stanovisek v rámci celé třídy.

Důkazem o učení je aktivní účast v diskusi, díky čemuž se žáci učí nejen si své myšlenky uspořádat a urovnat, ale také je předávat kultivovanou formu v bezpečném prostředí svým kolegům.

Podívejte se, jak je úryvek č. 4 zpracován v seriálu HBO Hra o trůny (Game of Thrones) (https://www.youtube.com/watch?v=Z8tOc7jm9_g).

V čem se liší knižní předloha a seriálové zpracování v této konkrétní scéně?

Je něco vynecháno či naopak přidáno?

Vystihuje seriálové zpracování stejnou myšlenku, kterou podle vás vystihuje text?

Pokud ne, co vám v seriálovém zpracování chybí, aby tomu tak bylo?

Scéna ze seriálu Hra o trůny je více zhuštěna, ale obsahuje vše důležité, co její nižší předloha. V seriálu je také náznak vztahu lady Catelyn k Jonovi, což v úryvku č. 02-4 není. Scéna však dobře parafrázuje knižní předlohu a nevynechává nic, co by výrazně změnilo vyznění celé situace.

4.3 Výuková situace č. 3 – „Dopady války na civilní obyvatele“

4.3.1 Základní informace o lekci

ročník: 4. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: dopad války na děti

prekoncepty:

- žák má základní povědomí o aktuálním světovém dění
- žák je zvyklý debatovat a diskutovat i o náročnějších tématech, diskuse o nichž nemusí mít jasný závěr.

vztah k RVP G:

- Toto téma je ukotveno především v průřezovém tématu Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, a žáky rozvíjí především v těchto oblastech:

- aktivně se podílet na řešení místních problémů, přispívat k řešení problémů na regionální, národní i mezinárodní úrovni, a to i v situacích vyžadujících dlouhodobé společné úsilí
- uvědomovat si potřebu a přínos mezilidské soudržnosti a spolupráce
- být solidární s lidmi žijícími v obtížných podmínkách
- zaujímat konstruktivní postoje k naléhavým otázkám míru a lidských práv v konkrétních životních situacích
- bránit se proti násilí, teroru a škodlivým vlivům, které jsou nepříznivým důsledkem globalizačních procesů

cíl vyučovací lekce:

- žák je schopen zhodnotit svůj názor a názory ostatních k probíhající rusko-ukrajinské válce
- žák demonstruje svou solidaritu s civilními oběťmi válek

anotace vyučovací lekce:

Tato výuková lekce by měla sloužit k povzbuzení empatie žáků s lidmi (často jejich vrstevníky či ještě mladšími dětmi), kterým se děje v životě něco velmi nepříjemného, za co nemohou (válka, katastrofy, ...). V úvodu tvoří žáci myšlenkovou mapu o dětství – jaké je, jaké by být mělo a jaké by naopak podle nich vůbec být nemělo. Na základě práce s vybranými úryvky z knihy *Tanec s draky* a demografickou statistikou o uprchlících z Ukrajiny v souvislosti s rusko-ukrajinskou válkou by se žáci měli více zamyslet nad možným přístupem různých skupin k uprchlíkům z válečných oblastí a nad přístupem ČR k nim.

4.3.2 Evokace

myšlenková mapa:

Učitel žákům položí otázku (kterou zároveň promítne/napíše na tabuli):

Vybatve si děti – co dělají, co prožívají?

Co by podle vás děti prožívat měly a co ne?

Následuje společná aktivita celé třídy, kdy žáci přidávají jednotlivé činnosti a aktivity, kterým se děti věnují či se jim věnovat mají/musejí. Po nashromáždění dostatečného množství pojmů položí učitel žákům rozšiřující otázku, na základě níž žáci rozdělí pojmy získané v předchozí části lekce.

Během tvoření myšlenkové mapy a rozdělování pojmů mezi ty, které by k dětství měly patřit a ty, které bychom u dětí raději neviděli, se nejspíš objeví nápady jako hra, učení, růst, zlobení, sportování, radost ze života, štěstí, pocit být milován svými rodiči a okolím a další ryze pozitivní záležitosti, které k dětství dozajista patřit mají. Na druhé straně se mohou objevovat i negativní záležitosti jako nadměrný stres (např. ze školy), zneužívání, situace, kdy jsou děti svědky něčeho nepříjemného (zneužívání někoho jiného, násilí, smrt), vážné nemoci a jejich následky, válečné konflikty a nepříjemnosti s tím spojené (nutnost opustit svůj domov, ztráta blízkých, ...). Předpokládám, že mezi prvními se budou vyskytovat spíše ty činnosti a aktivity, které jsou dané třídě blízké, mají s nimi osobní zkušenost a postupně se budou přidávat i ty, o nichž víme, ale nám osobně se (v mnohých případech naštěstí) neděly.

4.3.3 Uvědomění

Pro tuto část lekce jsou žáci rozdělení do dvojic. Samostatně si přečtou úryvek č. 03-1 (*Tanec s draky*). Po přečtení žáci tvoří podvojný deník (Obr. 5), z úryvku si vyberou několik citátů, které je zaujmou, a k nim si píší své vlastní dojmy a postřehy, např. co si o tom myslí, jak tomu rozumí, zda s tím souhlasí atd. Posléze si žáci ve svých dvojicích deníky vymění a z podvojného deníku vzniká trojitý deník (Obr. 6), do třetího sloupce spolužák doplní svůj komentář buď k původnímu citátu (stejně jako spolužák č. 1) nebo okomentuje komentář spolužáka č. 1.

PODVOJNÝ DENÍK	
CITÁT	KOMENTÁŘ

Obr. 5 Schéma podvojného deníku.

TROJITÝ DENÍK		
CITÁT	KOMENTÁŘ	KOMENTÁŘ SPOLUŽÁKA

Obr. 6 Schéma trojitého deníku.

úryvek č. 03-1:

„Krásné a poklidné,“ přitakal princ Doran. „Chladivý vánek, jiskřivá voda, dětský smích. Vodní zahrady jsou mým oblíbeným místem na tomto světě, sere. Nechal je postavit jeden z mých předků, aby potěšil svoji targaryenskou nevěstu a aby jí poskytl úlevu od písku a horka Slunečního oštěpu. Jmenovala se Daenerys. Byla to právě Daenerys, která zaplnila zahrady smějícími se dětmi.

Nejdříve svými vlastními dětmi, ale později syny a dcerami lordů a majetných rytířů, kteří sem byli přivedeni, aby se stali společníky chlapců a děvčat princovské krve. A jednoho letního dne, kdy panoval spalující žár, se slitovala nad dětmi svých štolbů, kuchařů a sluhů a pozvala je, aby si také hrály v jezírkách a fontánách, a tato tradice přetrvala až do dnešního dne.“

(...)

Princ Doran zavřel oči a znovu je otevřel. „Kdybyste nebyly dcery mého bratra, poslal bych vás tři zpátky do vašich cel, kde bych vás držel, dokud by vám nezešedivěly kosti. Místo toho mám v úmyslu vzít vás s námi do Vodních zahrad. Jsou tam pro vás jistá ponaučení, pokud máte tolik rozumu, abyste je viděly.“

„Ponaučení?“ opáčila Obara. „Já tam viděla jen nahé děti.“

„Ano,“ řekl princ. „Pověděl jsem ten příběh seru Balonovi, ale neřekl jsem mu ho celý. Zatímco se děti cákaly v jezírkách, Daenerys je pozorovala zpoza oranžovníků, a tehdy si něco uvědomila. Nedokázala rozpoznat urozené od dětí prostého původu. Nahaté to byly jenom děti.

zdroj: Martin, George R. R. Tanec s draky. Přeložila Hana Březáková, 2012.

Po práci ve dvojici dochází ke společné diskusi nad otázkou, zda se nějak změnil jejich pohled na myšlenkovou mapu, kterou vytvořili na začátku lekce.

Po krátké diskusi dostávají žáci k dispozici úryvek č. 03-2 (který je pokračováním textu použitého v úryvku č. 03-1)

úryvek č. 03-2:

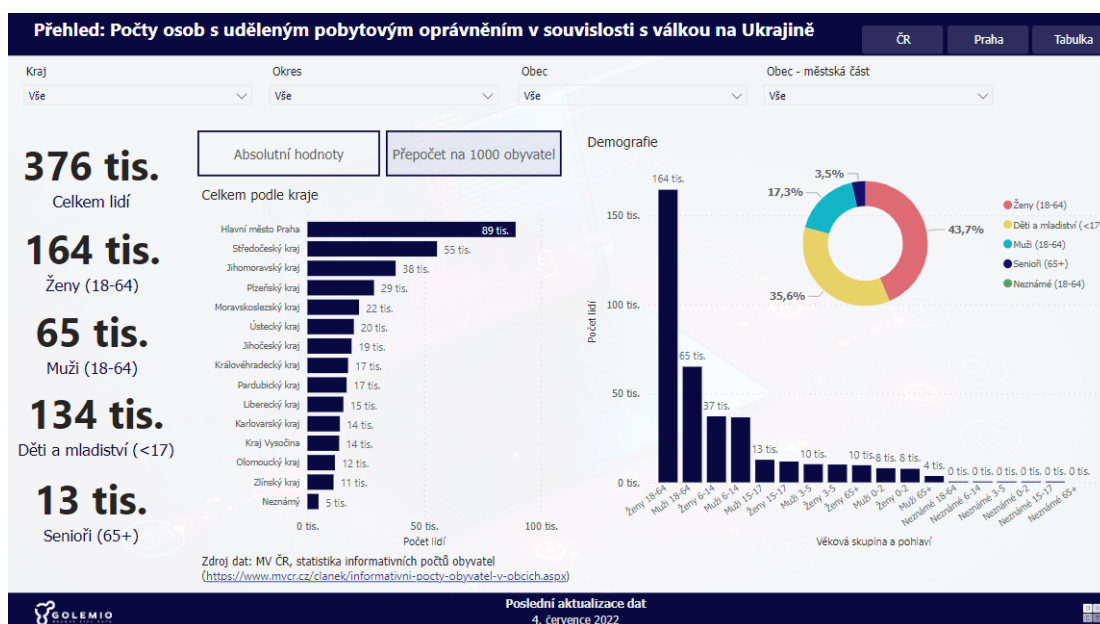
Všechny nevinné, všechny zranitelné, všechny si zasluhující dlouhý život plný lásky a ochrany. Toto je tvoje říše, řekla svému synovi a dědici, pamatuj na ně, ve všem co děláš. Stejná slova řekla moje matka mně, když jsem byl dost starý, abych jednou provždy jezírka opustil. Pro prince je snadné svolat muže do zbraně, jenže nakonec na to vždycky nejvíc doplatí děti. A kvůli nim dobrý panovník nikdy nepůjde do války bez dobré příčiny, ani nepůjde do války, o níž nemůže doufat, že by ji vyhrál.

zdroj: Martin, George R. R. Tanec s draky. Přeložila Hana Březáková, 2012. (upraveno)

Opět dochází ke společné diskusi nad otázkou, zda by teď po přečtení obou úryvků vypadala jejich myšlenková mapa stejně, nebo jinak.

Předpokládám, že po přečtení úryvků by negativní důsledky válek a podobných katastrof získaly v žákovské myšlenkové mapě větší důležitost, případně by se tam vůbec objevily (v případě, že by v té počáteční podobné úvahy nebyly).

Na základě předchozích úryvků by žáci ve dvojicích pracovali s následující statistikou dostupnou na následujícím odkazu (<https://golemio.cz/insights/statistiky-v-souvislosti-s-vaalkou-na-ukrajine>). Jedná se o statistiku uprchlíků přichozích do ČR v souvislosti s vypuknutím války na Ukrajině. Statistika je interaktivní, proto je vhodnější, aby žáci pracovali s touto webovou interaktivní verzí, měli tedy k dispozici počítače, tablety či alespoň mobilní telefony s připojením k internetu (toto je dobré u třídy vědět dopředu a raději s tím předem nepočítat automaticky). V případě nutnosti je možné dát k žákům k dispozici tištěnou verzi této statistiky (Obr. 7), která sice pozbývá mnoha funkcí dostupných u interaktivní verze, nicméně je stále relativně slušně použitelná a pořád dobře poslouží účelu lekce.

Obr. 7 Ukázka statistiky „Počty osob s uděleným pobytovým oprávněním v souvislosti s válkou na Ukrajině“.

Jaké je věkové rozložení uprchlíků z Ukrajiny, kteří přišli v souvislosti s válkou v jejich zemi?

Jaké je rozložení těchto uprchlíků na základě pohlaví?

Čím jsou oba tyto poměry dané?

Výše uvedené otázky jsou ty základní, které lze k vyvolání podnětné diskuse využít. Je potřeba žáky (dlouhodobě) vést ke kultivovanému vystupování v diskusích, učit je argumentovat věcně, na základě faktů a neútočit na své oponenty. V případě kvalitní diskuse může třída dojít k velmi zajímavým a podnětným závěrům.

Očekávané odpovědi jsou, že mezi uprchlíky převažují zejména ženy a děti (o nichž byly oba literární úryvky). Dochází k tomu zejména proto, že velká část mužů v aktivním věku je zapojena do obrany Ukrajiny.

4.3.4 Reflexe

Na závěr diskuse učitel žákům položí následující otázku a zároveň jim odkryje jejich myšlenkovou mapu z počátku lekce.

Co to znamená pro ČR a další země vzhledem k přijímání takových uprchlíků?

Pro ČR a další země přijímající uprchlíky z Ukrajiny z toho vyplývá snad ještě větší solidarita s nimi, neboť se často skutečně jedná o nevinné děti, které válku odnášejí, aniž by byly schopné pochopit, proč k ní vůbec došlo, o tom je víceméně i úryvek č. 03-2. Důkazem o učení žáků je jejich aktivní účast na společné diskusi.

4.4 Výuková lekce č. 4 – „Anticipace dalšího vývoje skrze metaforu“

4.4.1 Základní informace o lekci

ročník: 1. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: odhad dalšího vývoje situace na základě symbolů a metafor

prekoncepty:

- žák zná princip metafory a jazykové hry, běžným obrazným pojmenováním dobře rozumí
- žák je zvyklý sdílet své názory pohledy na problematiku a přispívat do debaty

vztah k RVP G:

- (žák) v písemném i mluveném projevu volí vhodné výrazové prostředky podle jejich funkce a ve vztahu k sdělovacímu záměru, k dané situaci, kontextu a k adresátovi; vysvětlí a odůvodní význam slov v daném kontextu
- (žák) na konkrétních příkladech popíše specifické prostředky básnického jazyka a objasní jejich funkci v textu

cíl vyučovací lekce:

- žák rozlišuje mezi jednotlivými významy mnohoznačných slov
- žák formuluje svůj názor a pohled na situaci

anotace vyučovací lekce

Tato jednododinová lekce je zaměřena na mnohoznačný význam spojení „nádherná zlatá koruna, při pohledu na kterou se lidé budou třást hrůzou” a na anticipaci spojenou s četbou textu, který toto spojení obsahuje. Na základě evokace, ve které dochází k vyslovení představ o podobě královské koruny, jsou žáci postupně konfrontováni s překvapivým jiným významem tohoto spojení, které výstíjí díky nepochopení jedné z klíčových postav daných úryvků (Viserys) v jeho smrt v momentě, kdy věří tomu, že budou konečně splněny jeho požadavky. Slib je splněn, ale v jiné podobě, než Viserys tušil. Žáci jsou tedy vystaveni více možnostem, jak danou promluvu pochopit, a skutečnosti, že její špatné pochopení může mít fatální následky.

4.4.2 Evokace

Učitel žákům zadá následující úkol.

Představte si korunu pro krále. Nakreslete ji.

V úvodní fázi lekce zadá učitel žákům nakreslit jejich představu královské koruny. Cílem zde rozhodně není umělecké dílo, ani realistická přesnost, ale zachycení představy jednotlivých žáků o královské koruně. V případě, že by se někteří žáci příliš styděli kreslit, je možné, aby ji popsali (ale tak, aby byla pro ostatní dostatečně představitelná).

Ideální by bylo, pokud by měla třída možnost využít tablety či počítače, pomocí kterých by žáci mohli své obrázky nakreslit a poté snadno sdílet s učitelem, který by je rovnou mohl promítat ostatním (případně by toto šlo obejít zadáním tohoto úkolu na doma/jinou hodinu, díky čemuž by pro učitele vznikl prostor pro sdílení obrázků ostatním). Samotné kreslení by mělo zabrat jen velmi málo času, jde o to zachytit podstatu své představy o koruně.

Poté si ve dvojicích žáci vymění své obrázky a vzájemně si koruny na obrázcích popíší 3–5 adjektivy.

Následně učitel zaznamenává na tabuli adjektiva použitá pro popis korun. Z těch, která se nejčastěji opakovala, třída společně vytvoří charakteristiku královské koruny. Zároveň učitel promítne obrázky koruny a žáci vyberou 3 obrázky, které nejvíce odpovídají charakteristice, kterou vytvořili pomocí nejčastějších adjektiv.

4.4.3 Uvědomění

Žáci si samostatně přečtou úryvek č. 04-1 (*Hra o trůny*). Následně také samostatně plní úkoly.

Hodí se tučně zvýrazněná slova k vámi vybrané charakteristice královské koruny?

Proč ano? Proč ne?

Krátce napiš, jak by mohl příběh, který se v úryvku č. 1 odehrává, pokračovat (cca 100 slov)

úryvek č. 04-1:

Viserys se zasmál. „Oni nás nemohou zabít. Nemohou prolít krev zde ve svém svatém městě... ale já mohu.“ Položil hrot svého meče mezi Daenerysina ňadra a sjížděl jím dolů, přes křivku jejího vystouplého břicha. „Chci to, kvůli čemu jsem sem přišel,“ řekl jí. „Chci korunu, kterou mi slíbil. Koupil si tě, ale nikdy za tebe nezaplatil. Řekni mu, že chci to, co jsem si s ním usmlouval, nebo si tě vezmu zpátky. Tebe a taky vejce. To svoje zatracené hříbě si může nechat. Vyřežu toho bastarda z tvého břicha a nechám mu ho tady.“ Hrot meče probodl její hedvábí a píchl ji do břicha. Viděla, že Viserys pláče; plakal a smál se zároveň, muž, který kdysi byl jejím bratrem.

Nevěděla, zda na to bude znát dost slov, ale když skončila, khal Drogo pronesl několik příkrých vět v dohračtině, a ona věděla, že jí rozuměl. Slunce jejího života sestoupilo dolů z vysoké lavice. „Co říkal?“ zeptal se muž, který býval jejím bratrem, cukaje sebou.

Rozhostilo se takové ticho, že slyšela zlaté zvonečky ve vlasech khala Droga, jemně cinkající při každém jeho kroku. Jeho pokrevní jezdcí ho následovali jako tři měděné stíny. Daenerys zalila vlna chladu. „Říká, že budeš mít **nádhernou zlatou korunu, při pohledu na kterou se lidé budou třást hrůzou.**“

Viserys se usmál a sklonil svůj meč. To byla ta nejsmutnější věc, věc, která jí nedávala spát ještě dlouho poté... způsob, jakým se usmíval. „To je vše, co jsem kdy chtěl,“ řekl. „Jen to, co mi bylo slíbeno.“

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Hana Březáková, 2011.

Po dopsání žákovských pokračování příběhu z úryvku č. 04-1 dochází ke sdílení některých. Zde není třeba vyslechnout si všechna pokračování, zároveň je vhodné, zazní-li více různých odhadů pokračování příběhu (pokud se jich ve třídě vyskytne více). Na závěr tohoto sdílení je dobré v krátkosti shrnout hlavní směry, kterými se jednotlivé úvahy nad pokračováním nesly.

Následně si žáci samostatně přečtou úryvek č. 04-2, tedy pokračování textu označeného jako úryvek č. 04-1, a plní úkoly.

Dopadl příběh tak, jak jste očekávali? V čem ano? V čem ne?

Jak se hodí tučně zvýrazněná slova z úryvku č. 1 (nádherná zlatá koruna, při pohledu na níž se lidé budou třást hrůzou) k popisu koruny, kterou byl Viserys nakonec korunován?

úryvek č. 04-2:

Když k ní slunce jejího života přišlo, Dany jej objala kolem pasu. Khal řekl slovo a jeho pokrevní jezdci skočili kupředu. Qotho popadl muže, který býval jejím bratrem, za paže. Haggio mu jediným prudkým pohybem své mohutné ruky zkroutil zápěstí a Cohollo mu z ochablých prstů vytáhl meč. Dokonce ani tehdy to Viserys nechápal. „Ne,“ vykřikl, „vy se mě nesmíte dotknout. Já jsem drak, drak, a budu korunován!“

Khal Drogo si rozepjal svůj opasek. Jeho medailony byly z ryzího zlata, masivní a důmyslně zdobené, každý byl velký jako mužská dlaň. Vykřikl povel. Otroci kuchaři stáhli z ohniště velký železný hrnec, ve kterém se dusilo maso, vyklopili jídlo na zem a zavěsili hrnec zpátky nad plameny. Drogo svůj opasek hodil dovnitř a bez výrazu se díval, jak medailony rudnou a začínají ztrácet tvar. Viděla ohně tančící v onyxu jeho očí. Otrok mu podal pár koňských rukavic a on si je navlékl, aniž se na muže, který býval jejím bratrem, jedinkrát podíval. Viserys začal křičet vysokým, bezeslovným křikem zbabělce čelícího smrti. Kopal a svíjel se, skučel jako pes a plakal jako dítě, ale Dothrakové jej pevně drželi mezi sebou.

Konečně se na ni Viserys podíval. „Sestro, prosím... Dany, řekni jim... Donuť je, drahá sestřičko...“

Když bylo zlato napolo roztavené a začínalo se roztékat, Drogo sáhl do plamenů a vytáhl hrnec. „Koruna!“ vykřikl. „Zde je. Koruna pro Krále s bolavýma nohama!“ A zvedl hrnec nad hlavu muže, který býval jejím bratrem.

Zvuk, který Viserys Targaryen vydal, když ta strašlivá kovová přilbice pokryla jeho obličej, se nepodobal ničemu lidskému. Jeho nohy vydupávaly šílený tanec na hliněné podlaze, pomaleji a pomaleji, až se zastavily. Velké kapky roztaveného zlata skapávaly dolů na jeho hrudník, a šarlatové hedvábí pod nimi začalo doutnat, ale nebyla prolita ani kapka krve...

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Hana Březáková, 2011.

4.4.4 Reflexe

Splnil khal Drogo to, co Viserysovi slíbil?

V čem se lišila vaše představa královské koruny s tou, s kterou jsme se setkali v úryvcích? (U této otázky je vhodné opět promítnout obrázky korun z evokační fáze, případně ukázat adjektiva z těžé fáze)

Proč mezi nimi (khalem Drogem a Viserysem) došlo k nedorozumění?

Žáci by si měli uvědomit, že khal Drogo skutečně splnil to, co Viserysovi slíbil, a to právě díky tomu, že slib učinil nejasnou formulací, že Viserysovi „dá nádhernou zlatou korunu, při pohledu na kterou se lidé budou třást hrůzou“. Viserys si to vykládá o svém – dostane korunu krále Sedmi království, neboť před ní se také muži třesou hrůzou, nicméně Drogo toto spojení

naplňuje „korunou“ z roztaveného zlata. Dochází tedy k nepravdivé implikatuře na základě rozdílné ilokuci a perlokuci (tyto pojmy po žácích rozhodně nevyžadujeme). Důkazem o učení je lísteček, na kterém žáci porovnají svou korunu z úvodu hodiny s tou, která se objevuje v závěru.

4.5 Výuková lekce č. 5 – „Postavení žen ve vysokých funkcích“

4.5.1 Základní informace o lekci

ročník: 1. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: nerovné postavení mužů a žen ve společnosti

prekoncepty:

- žák zná průběh ženské emancipace
- žák je ochoten pracovat na svých případně stereotypních pohledech na genderovou nerovnost v zaměstnání
- žák umí číst nelineární texty (grafy, tabulky, ...)

vztah k RVP G:

- (žák) přispívá k vytváření a udržování hodnotných mezilidských vztahů založených na vzájemné úctě, toleranci a empatii
- (žák) posuzuje události a vývoj veřejného života, sleduje, co se děje v jeho bydlišti a okolí, zaujímá a obhájí informovaná stanoviska a jedná k obecnému prospěchu podle nejlepšího svědomí

cíle výukové lekce:

- žák provede věcnou kritiku stereotypních pohledů na problematiku genderové nerovnosti v zaměstnání
- žák diskutuje s ostatními kultivovaně a využívají k tomu dostupná fakta a data

anotace vyučovací lekce:

Tato lekce je zaměřena na genderové nerovnosti v ve vysokých pozicích v zaměstnání. Lekce začíná citátem z knihy *Tanec s draky*, v němž je použito slovo žena jako urážka. Žáci přicházejí s pojmy, které se běžně pojí se slovem žena. V dalších úryvcích z knih *Hostina pro vrány* a *Střet králů* je zobrazena skutečnost, že i vysoce postavené ženy (zde královna) se potýkají se stereotypním vnímáním (ne)vhodnosti žen na těchto pozicích. V závěru se třída vrací v původní otázce, kterou učitel transformuje v pohled na ta slova, která sice ženy charakterizují, ale běžně se s tímto slovem nespojují.

4.5.2 Evokace

V úvodní fázi vyučovací lekce promítne učitel žákům následující citát z knihy *Tanec s draky*. V úryvku je použito substantivum žena jako urážka, tento citát má v žácích vyvolat diskusi o významu slova žena a o tom, jak jej vnímáme, která další slova k němu obvykle přidáváme atd. Bylo by dobré, aby se žáci netočili jen kolem významu, který je zachycen v citátu č. 04-1 (tedy urážka), k tomu by je případně učitel měl dovést. Probíhající brainstorming učitel facilituje a jednotlivé pojmy pojící se se slovem žena zapisuje na tabuli.

citát č. 05-1:

„Přesně tak,“ řekl chlapec, „a kdo zbývá v Západozemí, aby se proti nám postavil. Žena?“
zdroj: Martin, George R. R. Tanec s draky. Přeložila Hana Březáková, 2012.

Jaká slova se podle vás obvykle pojí se slovem žena?

Očekávané odpovědi jsou např. slova jako něžná, jemná, matka, krásná, úspěšná, hysterická atd. Je dobré, jsou-li odpovědi rozmanité a „netočí“ se pouze kolem jednoho aspektu.

4.5.3 Uvědomění

V této fázi vyučovací lekce žáci samostatně čtou úryvek č. 05-1 (*Hostina pro vrány*) a odpovídají na následující otázky. Poté si celá třída společně nasdílí své poznatky z četby úryvku č. 05-1. Následně je žákům položena otázka týkající se situace žen na pracovním

trhu, respektive ve vedoucích pozicích. Následně si žáci přečtou úryvek č. 05-2 a porovnávají, zda se jejich názor nějak změnil přečtením úryvku. Důležitou součástí je pochopitelně i schopnost umět zhodnotit, proč se můj názor změnil, či naopak nezměnil, zkrátka čím je to dané.

Přečtěte si úryvek č. 1 a nejprve samostatně a poté ve dvojici zodpovězte následující otázky.

Je podle vás ve světě zobrazeném v úryvcích běžné, aby vládla žena? Z čeho tak soudíte?

Jak se v případě Cersei ve vládnoucí pozici projevuje skutečnost, že je žena?

Je Cersei schopný vládce? (Vycházejte z úryvku)

úryvek č. 05-1:

Když byla malá, oblékala si na sebe někdy v žertu bratrovy šaty. Vždycky ji zarazilo, jak odlišně se k ní muži chovali, když si mysleli, že je Jaime. Dokonce i sám lord Tywin...

(...)

Už ji unavovalo, jak jí Jaime soustavně hatil plány. Proti jejímu otci se nikdo nikdy nic namítnout neodvážil. Když Tywin Lannister mluvil, muži poslouchali. Když mluvila Cersei, mysleli si, že jí mohou oponovat, dokonce ji odmítat. A to všechno proto, že jsem žena.

Proto, že se proti nim nemohu postavit s mečem. Robertovi projevovali větší úctu, než projevují mně, a přitom byl Robert tupý opilec.

zdroj: Martin, George R. R. Hostina pro vrány. Přeložila Hana Březáková, 2012.

Na první pohled se může zdát, že otázku Je Cersei schopný vládce? není možné po přečtení úryvku č. 05-1 zodpovědět. Ale právě na to tato otázka míří. Z úryvku není vůbec patrné, jaký vládce Cersei je, což výborně ilustruje její postavení. Nezáleží totiž na jejích schopnostech, nemá méně respektu kvůli nedostatku schopností, ambic či snahy, od počátku nehledě na své schopnosti je její postavení nižší v porovnání s mužem stejných kvalit, a právě na tuto skutečnost výše zmíněná otázka míří.

před úryvkem: **Jaká je situace žen ve vysokých funkcích?**

po úryvku: **Změnila se nějak tvá odpověď po přečtení úryvku č. 2 Proč ano? Proč ne?**

úryvek č. 05-2:

Královnin obličej byl tvrdý vztekem. „Kéž bych si tak mohla vzít meč a jít jim sama srazit hlavy.“ Začínala vyslovovat nezřetelně. „Když jsme byli malí, Jaime a já jsme si byli tak podobní, že dokonce ani náš otec nás nedokázal rozlišit od sebe. Někdy jsme si z legrace vyměnili šaty a celý den jsme pak strávili jako ten druhý. Jenomže potom Jaime dostal svůj první meč a mně nedali nic. Pamatuju si, jak jsem se ptala: ‚Co dostanu já‘ Byli jsme si tak podobní, že jsem nikdy nepochopila, proč se k němu chovali tak odlišně. Jaime se naučil bojovat s mečem, kopím a palcátem, zatímco mě učili usmívat se, zpívat a tančit. On se stal dědicem Casterlyovy skály a mě jako koně prodali cizímu muži, aby na mně mohl jet, kdykoli si usmyslí, aby mě bil, kdykoli se mu zachce, a aby mě odložil stranou kvůli mladší klisničce. Jaimeho údělem se stala moc a sláva, zatímco mým rození dětí a měsíční krvácení.“

„Jenomže ses přece stala královnou Sedmi království,“ namítla Sansa.

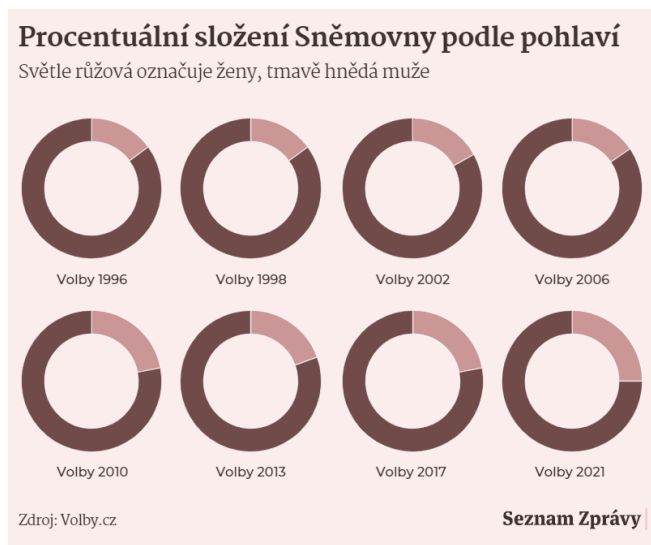
„Co se týče mečů, i královna je konec konců jen ženou.“

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

4.5.4 Reflexe

Na závěrečnou reflexi žáci vytvoří dvojice, v nichž mají za úkol vyčíst informace z příložených statistik První z nich (Obr. 8) znázorňuje procentuální zastoupení žen ve vedení společností, obsahem druhé statistiky (Obr. 9) je vývoj procentuálního zastoupení žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Lekce končí hromadnou diskusí nad závěrečnou otázkou, kterou se vracíme k úvodní aktivitě. Zde se třída zabývá vlastnostmi, které sice ženy charakterizují, ale obvykle se se slovem žena nespojují.

Které vlastnosti charakterizující ženy se se slovem žena běžně nepojí?

Obr. 8 Statistika – Procentuální zastoupení žen v Poslanecké sněmovně.

Zdroj: Studie Deloitte **Women in the Boardrooms 2022**

Obr. 9 Statistika – Procentuální zastoupení žen ve vedoucích funkcích v EU, ve světě a v ČR.

Případně vysvětlující text k Obr. 9:

Česká republika se svým 17,2% zastoupením žen ve vedení zaostává jak za celosvětovým (19,7 %), tak i evropským (30,7 %) průměrem, i když toto číslo proti roku 2018 narostlo o 3,4 %. Například v sousedním Polsku činí podíl žen ve vedení 23 %. V roce 2021 vláda České republiky přijala Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030, která navrhuje opatření nutná pro dosažení rovnosti žen a mužů v ČR na srovnatelné úrovni s ostatními státy EU.

zdroj: <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/risk/articles/zeny-ve-vedeni.html>

4.6 Výuková lekce č. 6 – „Pád komunistického režimu v Československu aneb Kde sídlí moc“

4.6.1 Základní informace o lekci

ročník: 4. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: pád komunistického režimu v Československu – předání moci

prekoncepty:

- žák je ze základní školy seznámen se základními informacemi o vývoji politického systému v Československu a ve světě po druhé světové válce
- žák se orientuje v základních otázkách definujících naši státnost

vztah k RVP G:

- (žák) charakterizuje vznik, vývoj a rozpad bipolárního světa
- (žák) vysvětlí základní problémy vnitřního vývoje zemí západního a východního bloku; zejména se zaměří na pochopení vnitřního vývoje a vzájemných vztahů supervelmocí USA, SSSR a na situaci ve střední Evropě a v naší zemi
- (žák) popíše mechanismy a prostředky postupného sjednocování Evropy na demokratických principech

Cíle výukové lekce:

- žák interpretuje, díky čemu došlo k pádu komunistického režimu v Československu i jiných zemích
- žák zdůvodní potřebu aktivně hájit demokratické principy

anotace vyučovací lekce:

V této jednodinové vyučovací lekci se žáci skrze citát z Ústavy České republiky a vhodně vybrané úryvky z knihy *Střet králů* konfrontují s příčinami pádu komunistického režimu v naší zemi. V úvodní fázi je žákům skrze postavu lorda Varyse položena hádanka týkající se moci a jejího vnímání lidmi. K vyřešení hádanky žákům pomůže výňatek z webu myjsmetonevzdali.cz, který má na starosti organizace Post Bellum a je pod záštitou MŠMT

a také citát z Ústavy ČR. Pomocí těchto zdrojů a práce s nimi se žáci přiblíží k odpovědi na úvodem položenou otázku. V samotném závěru se žáci dozvídají řešení samotného lorda Varyse, které v jedné větě shrnuje jednu z rozhodujících příčin pádu (nejen) komunistických režimů ve střední a východní Evropě koncem 20. století.

4.6.2 Evokace

Učitel žákům promítne úryvek č. 06-1, v němž se nachází hádanka, kterou se mají žáci pokusit vyřešit, k tomu jim pomohou následné aktivity.

Přečtěte si úryvek z knihy *Střet králů* a pokuste se ve dvojici vyřešit Varysovu hádanku.

úryvek č. 06-1:

„Mohu ti na rozloučenou dát malou hádanku, lorde Tyrione?“ Nečekal na odpověď. „V místnosti sedí tři významní muži, král, kněz a bohatý muž se svým zlatem. Mezi nimi stojí žoldněř, obyčejný muž nízkého původu a nepříliš bystrý. Každý z těch významných mužů mu nařizuje, aby ty druhé dva zabil. ‚Udělej to,‘ říká král, ‚protože já jsem tvůj právoplatný vladař.‘ ‚Udělej to,‘ říká kněz, ‚protože já ti to poručím ve jménu bohů,‘ ‚Udělej to,‘ říká mu bohatec, ‚a všechno tohle zlato bude tvoje.‘ Pověz mi, kdo bude žít a kdo zemře?“

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

V tento moment se neočekávají konkrétní odpovědi, spíše nástřely možností, tipy, jaké by mohla mít hádanka řešení. Je dobré, aby byli žáci sdílní a otevřeně sdělovali své názory a tipy i v případech, kdy si nejsou jistí jejich oprávněností. Toho však nelze dosáhnout krátkodobě, ale jde o otázku dlouhodobé vytrvalé práce s kolektivem.

4.6.3 Uvědomění

V tuto chvíli dostanou žáci k dispozici postupně dva texty, které jim pomohou s řešením hádanky. Prvním z nich (text č. 06-1) je úryvek článku Pád komunistického režimu z webové stránky <https://www.myjmetonevzdali.cz> projektu organizace *Post Bellum*, v němž jsou shrnuty základní informace o sametové revoluci a předání moci ve státě. Druhým textem (text č. 06-2) je písmeno 1 článku 2 Ústavy České republiky. Dále může žákům pomoci

úvaha Tyriona Lannistera nad řešením hádanky, kterou mu lord Varys položil, nejspíš budou žáci přemýšlet podobně jako právě Tyrion. V celé této části pracují žáci ve dvojicích.

text č. 06-1:

Československá společnost se však zvolna začínala probouzet. Tisíce lidí se od roku 1988 účastnily protirežimních demonstrací, které byly většinou policií brutálně rozháněny, jejich organizátoři zatýkáni. Když pak počátkem listopadu 1989 padla berlínská zeď coby symbol rozdělení Evropy, bylo zjevné, že se změna nevyhne ani Československu. Následovalo násilné rozehnutí pokojné studentské demonstrace 17. listopadu, stávka studentů a umělců, vznik Občanského fóra. Pražské Václavské náměstí každý den zaplnily desetitisíce demonstrantů, protesty se postupně rozšířily do celé země.

Paralyzovaná komunistická moc a její bezpečnostní aparát již nebyly schopny čelit tak masivním protestům. V pátek 24. listopadu odstoupilo vedení komunistické strany, o víkend se pak na Letenské pláni sešla dosud nejpočetnější statisícová demonstrace. Ke generální stávce 27. listopadu se již připojila většina veřejnosti. Brzy nato federální shromáždění zrušilo článek ústavy o vedoucí úloze KSČ, v prosinci pak byla zvolena nová federální vláda národního porozumění v čele s M. Čalfou a s převahou nekomunistů. Nenásilné svržení komunismu, pro které se vžilo označení sametová revoluce, bylo završeno 29. prosince 1989 zvolením neformálního vůdce opozice Václava Havla československým prezidentem.

zdroj: <https://www.myjsmetonevzdali.cz/temata/sametova-revoluce/pad-komunistickeho-rezimu/>

Přečtěte si následující text a odpovězte na otázky – nejprve sami, poté své odpovědi diskutujte ve dvojicích.

Díky čemu došlo v roce 1989 k pádu komunistického režimu v Československu?

Které další události tohoto období byly pro rozpad komunistického bloku klíčové?

Čím se odlišuje změna režimu v Československu oproti ostatním státům bývalého komunistického bloku?

text č. 06-2:

Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.

zdroj: Ústava České republiky

Jsou vám tato slova povědomá? Kde se s nimi můžete setkat?

Jaký mají vztah k pádu komunistického režimu v Československu v roce 1989?

Jak tato slova souvisí s úryvkem č. 2?

úryvek č. 06-2:

Nevyřešil jsi už náhodou tu hádanku, kterou jsem ti dal toho dne v hostinci?“

„Král, kněz a bohatý muž – kdo bude žít a kdo zemře? Koho muž s mečem poslechne? Je to hádanka bez odpovědi nebo spíš s příliš mnoha odpověďmi. Všechno to závisí na muži s mečem.“

„A přesto není nikým,“ řekl Varys. „Nemá ani korunu, ani zlato nebo přízeň bohů, jenom kus

zašpičatělé oceli.“

„Ten kus oceli znamená rozdíl mezi životem a smrtí.“

„Přesně tak. Ovšem pokud je to muž s mečem, kdo ve skutečnosti vládne, proč předstíráme, že moc je v rukou našich králů: proč by měl silný muž s mečem vůbec poslouchat dětského krále jako Joffreye nebo věčně opilého otropu, jako byl jeho otec?“

„Protože tito dětští králové a opilí otropané povolávají další silné muže s dalšími meči.“

„To znamená, že skutečnou moc mají tito další muži s meči, není tomu tak? Odkud se vzaly jejich meče? Proč vůbec poslouchají?“ Varys se usmál. „Někteří říkají, že ve vědění je moc. Jiní jsou toho názoru, že všechna moc pochází od bohů. Další tvrdí, že pramení ze zákona.“

zdroj: Martin, George R. R. Sřet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

4.6.4 Reflexe

V závěru hodiny dochází k prozrazení Varysova řešení úvodní hádanky. Vládce má moc proto, že dostatečný počet lidí věří (a koná tak), že ji vládce skutečně má. Nezáleží tedy tolik na skutečném rozložení sil, ale spíše na zdání (tedy alespoň do doby, než se dají věci do pohybu).

Přečtete si Varysovu odpověď na v hádanku položenou v úvodu hodiny.

Souhlasíte s ní?

Odpovídá událostem sametové revoluce?

úryvek č. 06-3

„Moc sídlí tam, kde lidé věří, že sídlí. O nic víc a o nic méně.“

zdroj: Martin, George R. R. Sřet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

4.7 Didaktická situace č. 7 – „Věř a víra tvá tě...“

4.7.1 Základní informace o lekci

ročník: 3. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: vliv konfirmačního zkreslení na vyhodnocování informací

prekoncepty:

- žák identifikuje symbolické významy v textu
- žák popíše symboliku střepů – na jedné straně nosí štěstí, na straně druhé smůlu
- žák je otevřen i jiným názorům

vztah k RVP G:

- (žák) tvořivě využívá informací z odborné literatury, internetu, tisku a z dalších zdrojů, kriticky je třídí a vyhodnocuje
- (žák) postihne smysl textu, vysvětlí důvody a důsledky různých interpretací téhož textu

cíle vyučovací lekce:

- žák analyzuje důvody, proč jednotlivé postavy interpretují tutéž skutečnost zcela odlišně
- žák registruje vlivy tzv. konfirmačního zkreslení a posuzuje tuto skutečnost při svých rozhodovacích procesech

anotace vyučovací lekce:

Tato výuková lekce slouží žákům k tomu, aby si uvědomili vliv tzv. konfirmačního zkreslení na formování jejich názorů a pohledů na svět. V úvodu žáci řeší, zda jsou střepy pozitivní, nebo negativním symbolem – střepy jsou však zároveň obojím. Na základě práce s úryvky napříč jednotlivými díly ságy *Píseň ledu a ohně* jsou žáci vedeni k uvědomění, že si lidé

často přizpůsobují realitu takovým směrem, aby vyhovovala jejich již existujícímu názoru a je velmi obtížné měnit již vytvořené názory jednotlivých lidí. Vliv na to má právě i konfirmační zkreslení, které je v úryvcích znázorněno různorodými pohledy na význam komety, kterou si však téměř všechny postavy vykládají takovým způsobem, aby to odpovídalo jejich přáním a vizím.

4.7.2 Evokace

Učitel žákům promítne obrázek střeptů (Obr. 10) a položí jim následující otázku (případně obě dvě). Tato úvodní fáze lekce se provádí formou společného brainstormingu celé třídy. V případě, že by žákům dělala problém druhá část otázky, může učitel žákům promítnout pomocné obrázky (Obr. 11 a Obr. 12).

Obr. 10 Střepty

Co tento obrázek symbolizuje? Jde o pozitivní, nebo negativní symbol?

Žáci velmi rychle poznají, že jde o střepty. Předpokladem je, že by je měla napadnout souvislost se znamením kolem rozbití skla, porcelánu či zrcadla. Na jedné straně se říká, že střepty nosí štěstí, z toho důvodu existuje i svatební tradice, kdy je rozbit porcelánový talíř, jehož střepty následně novomanželé společně uklízejí (tradice má dvě roviny – symbol štěstí

v podobě střepů a symbol společné práce obou manželů). Na druhé straně se v případě rozbitého zrcadla hovoří o sedmi letech neštěstí. Čili střepy mají silný symbolický význam, záleží na detailu a zároveň na tom, jak sami danou situaci nahlížíme.

negativní verze:

Obr. 11 Rozbité zrcadlo jako symbol smůly a neštěstí.

pozitivní verze:

Obr. 12 Rozbité nádobí na svatbě jako symbol štěstí.

4.7.3 Uvědomění

Pro tuto část lekce rozdělí učitel žáky (ideálně náhodně pomocí losovacích špachtlí – viz kapitola 4.2.3) do pěti skupin. Žáci v každé skupině mají přidělený jeden úryvek (skupina 1 má přidělený úryvek č. 1, ...), který mají číst. Pro všechny úryvky jsou stejné následující otázky.

Který nejvýraznější symbol se v úryvku vyskytuje?

Co o něm říká právě váš úryvek?

Po samostatném zodpovězení otázek se žáci postupně spojují s ostatními, kteří četli stejný úryvek. V případě vyššího počtu žáků (celkem alespoň cca 25 žáků) může učitel uplatnit metodu sněhové koule – nejprve si žáci sdílejí své dojmy ve dvojici, poté ve čtveřici a teprve poté v celé skupině. Tímto způsobem třída generuje celkem pět stanovisek o významu symbolu komety v úryvcích.

Stanoviska jednotlivých skupin zaznamenává učitel na tabuli.

Poté položí celé třídě následující otázku.

Co je pro všechny úryvky ve vztahu k danému symbolu společné?

Předpokladem je získání pěti (alespoň do určité míry) různých stanovisek o tom, co v jednotlivých úryvcích znamená kometa a jak je její přítomnost vkládána. Otázka mířící na společný znak všech stanovisek míří na skutečnost, že ve všech úryvcích je kometa vykládána tak, aby vyhovovala vykladačovým záměrům – zjednodušeně řečeno v ní každý vidí to, co v ní vidět chce či potřebuje. Tuto skutečnost by si žáci měli uvědomit.

úryvek č. 07-1:

Když zemře pán koní, jeho kůň je zabit s ním, aby na něm mohl odjet do nočních krajin. Těla jsou spálena pod širým nebem a khal nasedne na svého divokého oře, aby zaujal svoje místo mezi hvězdami. Čím divočeji ten muž žil, tím jasněji bude jeho hvězda plápat na obloze. Jhogo to uviděl první. „Tam,“ řekl tichým hlasem. Dany se podívala a uviděla to, nízko na východě. První hvězdou byla kometa, červeně planoucí. Krvavě rudá; ohnivě rudá; dračí ocas. Nemohla by žádat o silnější znamení.

zdroj: Martin, George R. R. Hra o trůny. Přeložila Hana Březáková, 2011.

úryvek č. 07-2:

„V Řekotoči by ti pověděli něco jiného. Řekli by, že rudá kometa je zvěstovatelem nového věku, poslem od bohů.“

„Je to znamení,“ souhlasil kněz, „ale od našeho boha, ne od jejich. Je to hořící pochodeň, taková, jakou naši lidé třímali za starých časů. Je to plamen, který Potopený bůh vynesl z moře a který oznamuje stoupající příliv. Je načase zvednout kotvy a vyplout do světa s ohněm a mečem, tak jak to udělal on.“

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

úryvek č. 07-3:

„Korupce!“ vykřikl muž pronikavým hlasem. „Zde je varování: Pohlédněte na Otcův bič!“ Ukázal na rozmazanou rudou šmouhu na obloze. V této vyvýšené pozici byl vzdálený hrad na Aegonově vysokém vrchu přímo za ním, s kometou zlověstně visící nad jeho věžemi. „Prohnilé léto je u konce a Kurevnický král byl sražen! Když ho rozpáral kanec, k nebesům se zvedl strašlivý zápach a z jeho břicha se vyvalilo tisíc hadů, syčících a kousajících!“ Namířil svůj kostnatý prst ke kometě a hradu. „Tamhle přichází Zvěstovatel! Očistěte se, volají bohové, jinak budete očistěni! Koupejte se ve víně spravedlnosti, nebo se budete koupat v ohni! V ohni!“

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

úryvek č. 07-4:

Jenže kde je princ, který byl přislíben?“

„Stojí před tebou,“ prohlásila Melisandra, „i když nemáš oči, abys ho viděl, Stannis Baratheon je znovuzrozený Azor Ahai, válečník světla. V něm se naplnila proroctví. Na obloze zazářila rudá kometa, která zvěstovala jeho příchod, a nosí Světloňoš, rudý meč hrdinů.“

zdroj: Martin, George R. R. Bouře mečů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

úryvek č. 07-5:

Ráno v den jména krále Joffreyho se rozednilo v jasný, větrný den, s dlouhým ocasem velké komety viditelným skrze mraky honící se po obloze. Když ji ser Arys Oakheart přišel doprovodit dolů k turnajovému kolbišti, Sansa ji právě pozorovala z věžního okna. „Co myslíš, že to znamená?“ zeptala se ho.

„Je to znamení slávy tvého snoubence,“ odpověděl bez váhání ser Arys. „Podívej se, jak jasně dnes září na obloze, právě v den jména Jeho Výsosti, jako by bohové sami vztyčili zástavu na jeho počest. Obyčejný lid ji pojmenoval kometa krále Joffreyho.“

Sansa, která nepochybovala o tom, že právě tohle řekli Joffreymu, si tím byla méně jistá. „Já jsem slyšela, jak jí služebnictvo říká Dračí ocas.“

„Král Joffrey sedí tam, kde kdysi seděl Aegon Drak, v hradu postaveném jeho synem,“ řekl ser Arys. „On je dračím dědicem – a purpur je barvou rodu Lannisterů, což je dalším znamením. Nepochybují o tom, že kometa byla seslána, aby se stala zvěstovatelem Joffreyho nástupu na trůn. Je znamením, že zvítězí nad svými nepřáteli.“

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

Po sdílení stanovisek žáci opět pracují samostatně, čtou úryvek č. 07-6 a zodpovídají následující otázky.

Které vysvětlení téhož symbolu jako v předchozím úryvkům nabízí tento úryvek?

V čem se liší oproti všem předchozím?

úryvek č. 07-6:

„A co ta věc na obloze? Dalla a Matrice si spolu povídaly u studny a Dalla řekla, že slyšela, jak rudá žena matce povídá, že to je dračí dech. Pokud draci dýchají, neznamená to, že ožívají?“

Rudá žena, pomyslel si mistr Cressen zatrpkle. Jako by nestačilo, že svým šílenstvím naplnila hlavu matky. To musí ještě plnit jedem sny dcery? Bude si s Dallou muset přísně promluvit, aby nešířila takové povídačky. „Ta věc na obloze je kometa, drahé dítě. Hvězda s ohonem, ztracená na nebesích. Brzy zase zmizí a my ji za svého života už nikdy nespatříme. Dívej se a uvidíš.“

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

V tomto úryvku je výskyt komety (narozdíl od všech předchozích) vysvětlován ryze racionálně – kometa je hvězda s ohonem, která se občas ukáže na obloze – nic víc, nic míň.

Totěž by se dalo říci o střepech – střepey samy o sobě nepřinášejí smůlu ani štěstí, jde o charakteristiku, která jim lidmi byla přiřknuta, a protože v ní lidé věří, může nabývat zdánlivě reálných rozměrů.

4.7.4 Reflexe

V závěrečné fázi se učitel k žákům obrací s otázkou na konfirmační zkreslení, zda vůbec znají tento pojem, někdy se s ním setkali, případně, zda vědí, jak s ním pracovat. V případě, že žáci nevědí, má učitel připravený krátký informační text o tomto jevu (úryvek č. 07-7).

Co je to tzv. konfirmační zkreslení?

Jak podle vás zapadá do tématu dnešních úryvků?

Jak byste shrnuli poselství všech dnešních úryvků?

úryvek č. 07-7:

Konfirmační zkreslení (někdy též **potvrzovací zkreslení**, z anglického **confirmation bias**) je sociálně-psychologický pojem, který popisuje tendenci člověka upřednostňovat ty informace, interpretace a vzpomínky, které podporují jeho vlastní názor, a naopak ignorovat nebo podceňovat ty, které jsou v rozporu s jeho přesvědčením nebo pohledem na věc. Dále tendence vykládat nejednoznačné informace tak, aby byly v souladu s názorem toho kdo je posuzuje (subjektivní pravděpodobnost). Je to druh kognitivního zkreslení a častý důvod chybného uvažování. K takovému zkreslení dochází i u abstraktních záležitostí.

zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Konfirmační_zkreslení

Na závěr lekce dochází k reflexi skutečnosti, proč je jedna věc (kometa) různými lidmi interpretována různě. Ve skutečnosti nevíme, proč se kometa v Západozemí objevila a zda má její existence nějaký hlubší smysl. Pro nás je však důležitější, co si o ní myslí jednotliví aktéři příběhu a že její výskyt dokážou využít ve svůj vlastní prospěch právě způsobem, kterým její výskyt interpretují. V těchto svých názorech se nadále ujišťují.

4.8 Didaktická situace č. 8 – „Manipulace s informacemi“

4.8.1 Základní informace o lekci

ročník: 2./3. ročník SŠ

časová náročnost: 45 minut (1 vyučovací hodina)

téma: Manipulativní komunikace

prekoncepty:

- žák umí napsat dopis se všemi jeho formálními náležitostmi
- žák se setkal s pojmem argumentační faul a identifikuje základní argumentační fauly

vztah k RVP G:

- (žák) rozliší v mluveném projevu jednotlivé mluvčí, identifikuje různé styly a citová zabarvení promluvy
- (žák) rozeznává manipulativní komunikaci a dovede se jí bránit
- (žák) rozpozná nekorektní argumentaci a manipulativní strategie v mezilidské komunikaci

cíle vyučovací lekce:

- žák identifikuje v textu manipulativní komunikaci a manipulativní nakládání s informacemi a slovy
- žák objasní cíle manipulativní komunikace či manipulativního jednání

anotace vyučovací lekce:

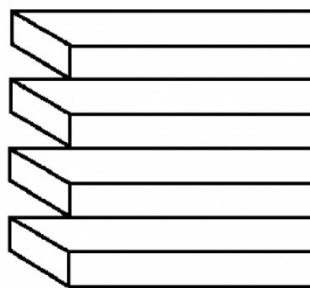
V té o jednoduhoduhové výukové lekci se žáci skrze postupně promítané dva obrázky téhož optického klamu dostanou k manipulativnímu nakládání s informacemi. Tomu je věnován prostor více v úryvku z knihy *Střet králů*, kde Tyrion brilantně využívá drobné (zdánlivě nepatrné) náboženské fráze a obrací její použití proti autorovi dopisu, který Tyrionovu rodinu obviňuje z vážných zločinů. V závěrečné fázi dochází k reflexi skutečnosti, že právě to, co zvýrazníme, to, na co poukážeme, co vůbec ukážeme, rozhoduje o významu našeho sdělení. Jednu stejnou informaci lze podat více způsoby tak, aby vyhovovala naším záměrům.

4.8.2 Evokace

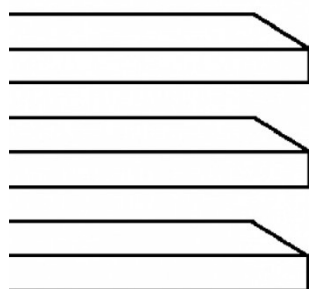
Učitel žákům promítne postupně oba obrázky (druhý až po zmizení prvního, ne společně) a položí jim u obou obrázků následující otázku.

Kolik prken vidíte na obrázku?

Obr. 13 Část optického klamu – čtyři prkna.

Kolik prken vidíte na obrázku?

Obr. 14 Část optického klamu – tři prkna.

Žáci mají před sebou postupně obě poloviny známého optického klamu – klam je záměrně rozdělen do dvou polovin, čili se z něj vytrácí podstata oné iluze. Jde o to, že podle toho, kterou polovinu obrázku žákům učitel promítne, vidí buď čtyři, nebo tři prkna.

4.8.3 Uvědomění

V této fázi učitel žákům zadává četbu úryvku č. 08-1 (*Střet králů*) a k němu následující otázky. První čtyři otázky/úkoly vypracovávají žáci ve dvojicích. Dopis lorda Stannise zpracovávají všichni samostatně.

Přečtěte si následující úryvek a odpovězte na otázky.

úryvek č. 08-1:

Je více než jisté, že tuto kopii obdržel rovněž každý druhý lord v Sedmi královstvích.“

„Chci, abyste ty dopisy spálili, jeden po druhém,“ prohlásila Cersei. „K uším mého syna nebo mého otce nesmí proniknout ani zmínka o nich.“

Jaký to má smysl? Píseň se zpívá, víno je rozlito, děvka je těhotná. A po pravdě, tohle zas není tak strašlivé, jak se zdá.“

Cersei se k němu obrátila se vztekem ve svých zelených očích. „Copak jsi dočista pozbyl rozumu? Četl jsi, co se tam praví? Nazývá ho chlapcem Joffreyem. A mne se opovažuje obvinít z krvesmilstva, cizoložství a zrady!“

Tyrion čekal, dokud neskončila, a pak řekl: „Stannis musí mít nějakou zámínku, aby mohl ospravedlnit svoji rebélii. Co jsi očekávala, že napíše? „Joffrey je legitimním synem mého bratra a právoplatným dědicem, ale já mám přesto v úmyslu zabrat si jeho trůn pro sebe?““

Tyrion znovu pomalu přešel zrakem oba dopisy. Byla tam jakási bezvýznamná větička... „Vykonáno ve světle Pána,“ četl. „Vskutku podivný výběr slov.“

Pycelle si odkašlal. „Tato slova se často objevují v listech a dokumentech ze Svobodných měst. Neznamenají nic jiného než, dejme tomu, napsáno pod pohledem boha. Boha rudých kněží. Domnívám se, že právě oni tuto frázi používají.“

„Varys nám řekl, že lady Selyse se před pár lety dala dohromady s jakousi rudou kněžkou,“ připomněl jim Malíček.

Tyrion poklepal na pergamen. „A nyní se zdá, že její lord manžel učinil totéž. To můžeme použít proti němu. Pobídněte nejvyššího septona, aby veřejně odhalil, jak se Stannis odvrátil od pravých bohů, stejně jako od svého pravého krále...“

„Ano, ano,“ řekla královna netrpělivě, „ale nejdříve se musíme postarat o to, aby se tato hanebná pomluva již nešířila dál.“

Jen ať si šeptají. Ten příběh je velmi brzy omrzí. Jakýkoli člověk se špetkou rozumu v něm bude vidět nešikovný pokus ospravedlnit uchvácení koruny. Nabízí snad Stannis nějaký důkaz? Jak by mohl, když se to nikdy nestalo?“ Tyrion svou sestru obdařil tím nejsladším úsměvem.

zdroj: Martin, George R. R. Střet králů. Přeložila Hana Březáková, 2011.

Z čeho Stannis krále a královnu obviňuje?

Označte ty části, které Tyrion využívá k diskreditaci lorda Stannise.

Jedná se podle vás o argumentační faul? Proč?

Jaké další příklady argumentačních faulů vás napadají?

samostatně: **Podle informací v úryvku sestavte dopis, který mohl lord Stannis poslat.**

Na základě úryvku by žáci měli přijít na to, že Stannis obviňuje krále z toho, že je nemanželským potomkem zrozeným z incestu (krvesmilstva) jeho matky s jejím bratrem-dvojčetem a královnu tedy z nevěry (cizoložství), incestu a zrady.

Tyrion k diskreditaci lorda Stannise využívá frázi použitou v dopise odkazující k víře v Rudého boha („Vykonáno ve světle Pána“). Podle mého názoru se jednoznačně o argumentační faul jedná, konkrétně o apel na normalitu, na lid a na autoritu. (do poznámky - <https://bezfaulu.net/argumentacni-fauly/>)

U sestavování dopisu jde spíše o kreativní tvořivou činnost žáků, nemá tedy určené meze. Dopis by však jednoznačně měl obsahovat frázi „Vykonáno ve světle Pána“ a měl by odpovídat společenskému postavení účastníků komunikace (autorem je lord-uchazeč o královský trůn, adresáty pak méně či více významní lordi).

4.8.4 Reflexe

V závěrečné fázi promítne učitel žákům původní optický klam, tentokrát však vcelku, zde tedy žáci vidí onu iluzi. Žákům je položena tatáž otázka jako na začátku, tedy kolik prken vidí.

Kolik prken vidíte na obrázku nyní? V čem se liší této obrázek od prvních dvou obrázků promítaných na začátku? Na čem záleží, jaký počet prken na obrázku vidíte?

Obr. 15 Kompletní optický klam.

Nyní žáci vidí obě poloviny a není tedy možné jednoznačně určit počet prken. Jejich počet záleží na tom, kterou z původních polovin zvýrazníme –ať už my sami nebo někdo za nás (jako v případě úvodní aktivity v této lekci). To je odpověď na poslední část otázky, žáci by na ni měli sami přijít.

Závěr

Tématem mé diplomové práce byl didaktický potenciál knižní fantasy ságy *Píseň ledu a ohně* amerického spisovatele George R. R. Martina a jeho využití při výuce nejen českého jazyka a literatury především na střední škole.

Během práce jsem si problematizoval pohled na vymezení fantasy jako žánru, ověřil jsem si, že jeho vymezení není tak jasné, jak by se na první pohled mohlo zdát, k čemuž se i sám Martin kriticky vyjádřil.

Zjistil jsem řadu informací o Martinově životě a událostech, které formovaly nejen jeho pozdější spisovatelskou kariéru, ale především, co jej ovlivnilo na cestě k napsání jedné z nejslavnějších a nejvýznamnějších fantasy sérií vůbec. Nastínil jsem, které tituly kromě samotné ságy má smysl číst, jste-li fanoušky *Píseň ledu a ohně*. Důkazem existující obrovské komunity fanoušků je například stránka westeros.org, jejíž autoři s Martinem dokonce spolupracovali při psaní knihy *Svět ledu a ohně*.

V praktické části jsem na základě moderních didaktických přístupů navrhl celkem osm lekcí pro různé ročníky střední školy. Jedna z nich je koncipována jako dvouhodinová lekce, je však možné ji rozdělit do dvou hodinových celků, aniž by tím zásadně utrpěla provázanost jednotlivých částí.

Do podoby hotové lekce jsem zpracoval základní uvedení do žánru fantasy, kde jsem si vypomohl srovnáním fantasy a sci-fi literatury, se schopností žáků předvídat možné pokračování dějové linky jsem pracoval v případě lekce o královské koruně. Zpracoval jsem však i témata přesahující rámec výuky literatury a zasahující do tématu *osobnostní a sociální výchova* definované RVP G, např. v lekci o diskriminaci (kde jsem na ukázce dvou společensky relativně vysoce postavených mužů ukázal, že se diskriminace a posměšky nevyhýbají ani na první pohled mocným lidem) či o postavení žen ve vysokých funkcích na příkladu královny Cersei. Nevyhýbal jsem se ani politicko-historickým tématům, z nichž jsem zpracoval v okamžicích vzniku práce velice aktuální téma války na Ukrajině, respektive její dopady na civilní obyvatelstvo, konkrétně děti, a téma aktuální ve všech okamžicích naší moderní historie, tedy otázku sametové revoluce a pád komunistických režimů v Evropě obecně. Způsobem nakládání s informacemi a jejich potenciálním zneužitím se zabývá další

výuková lekce a v neposlední řadě jsem zpracoval lekci o způsobech výkladu symbolů, tedy opět způsob, kterým lze potenciálně – stejně jako v případě předchozí zmiňované lekce – ohýbat skutečnost k obrazu svému.

Při zpracování jednotlivých didaktických situací jsem vycházel z aktuálně platných didaktických zásad, z revidovaného rámcového vzdělávací programu pro gymnázia a mé vlastní zkušenosti s výukou. Snažil jsem se neomezovat jen na literární aspekty textu, ale naopak využít jeho potenciál v plné šíři, a tedy i výrazně propojovat literaturu s jinými předměty a průřezovými tématy.

Mým cílem bylo dokázat široký potenciál *Písně ledu a ohně* pro výuku, což se mi, troufám si říci, rozhodně podařilo. Naplnil jsem i další ze svých cílů, kterým bylo připravit konkrétní lekce pro učitele středních škol, které mohou prakticky ihned využít ve svých hodinách.

Na samotný závěr chci uvést, že tato práce s ambiciózním názvem „Didaktický potenciál *Píseň ledu a ohně* (...)” nenaplnila, a troufám si říct, že ani nemohla naplnit, stoprocentně závazek daný svým názvem, neboť tato práce je skutečně jen zlomkem potenciálu, který se v textu *Písně ledu a ohně* skrývá. Jsem však velmi rád, že jsem alespoň tento zlomek pro českou učitelkou komunitu pomohl odkrýt.

Seznam použitých informačních zdrojů

Použitá literatura:

- BEACH, Richard et al. Teaching Literature to Adolescents. New York: Routledge, 2011.
- BEHENSKÝ, Petr. Žánr fantasy v českých nakladatelstvích [online]. Praha, 2022 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/118511>. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. doc. PhDr. Jan Halada, CSc.
- BRADBURY, Ray. Marťanská kronika. Vyd. 1. Přeložila Jarmila Emmerová. Praha: Baronet, 2010. ISBN 978-80-7384-366-3.
- ČAPEK, Robert. Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod. Vyd. 1. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
- DĚDINOVÁ, Tereza. Po divné krajině: Charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7871-0.
- FOSSOIS, Gwendal. Hra o trůny: mytologie. Vyd. 1. Přeložil Petr Christov. Brno: Jota, 2020. ISBN 978-80-7565-731-2.
- FOSTER, Thomas C. Jak číst literaturu jako profesor: zábavný průvodce ke čtení mezi řádky. Brno: Host, 2016.
- HERBERT, Frank. Duna. Vyd. 2. Přeložili Jindřich Smékal a Karel Blažek. Praha: Baronet, 1999. ISBN 80-7214-183-X.
- HNÍK, Ondřej. Didaktika literatury: výzvy oboru. Praha: Karolinum, 2014.
- HRABAL, Jiří. Jak rozumět literárnímu vyprávění? Praha: Nová škola, 2021. ISBN 978-80-907624-8-0.
- HUME, Kathryn. Fantasy and Mimesis; Responses to Reality in Western Literature. New York: Routhledge, 2014. ISBN 978-11-387-9445-0.
- LEDERBUCHOVÁ, Ladislava. Literatura ve škole. Plzeň: Západočeská univerzita, 2010.
- MARTIN, George R. R. A game of thrones. Vyd. 1. Londýn: Harper Voyager, 2011. ISBN 978-0-00-647988-8.

MARTIN, George R. R. A clash of kings. Vyd. 1. Londýn: Harper Voyager, 2011. ISBN 978-0-00-647989-5.

MARTIN, George R. R. A storm of swords. Vyd. 1. Londýn: Harper Voyager, 2011. ISBN 978-0-00-647990-1.

MARTIN, George R. R. A feast for crows. Vyd. 1. Londýn: Harper Voyager, 2011. ISBN 978-0-00-648612-1.

MARTIN, George R. R. A dance with dragons. Vyd. 1. Londýn: Harper Voyager, 2012. ISBN 978-0-00-648611-4.

MARTIN, George R. R. Hra o trůny. Vyd. 1. Přeložila Hana Březáková. Praha: Talpress, 2011. ISBN 978-80-7197-412-3.

MARTIN, George R. R. Střet králů. Vyd. 1. Přeložila Hana Březáková. Praha: Talpress, 2011. ISBN 978-80-7197-434-5.

MARTIN, George R. R. Bouře mečů. Vyd. 1. Přeložila Hana Březáková. Praha: Talpress, 2011. ISBN 978-80-7197-436-9.

MARTIN, George R. R. Hostina pro vrány. Vyd. 1. Přeložila Hana Březáková. Praha: Talpress, 2012. ISBN 978-80-7197-446-8.

MARTIN, George R. R. Tanec s draky. Vyd. 1. Přeložila Hana Březáková. Praha: Talpress, 2012. ISBN 978-80-7197-447-5.

MARTIN, George R. R. Hra o trůny. Vyd. 1. Přeložila Michala Marková. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2282-4.

MARTIN, George R. R. Střet králů. Vyd. 1. Přeložila Dominika Křesťanová. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2284-8.

MARTIN, George R. R. Bouře mečů. Vyd. 1. Přeložil Petr Kotrle. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2418-7.

MARTIN, George R. R. Hostina pro vrány. Vyd. 1. Přeložila Michala Marková. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2684-6.

- MARTIN, George R. R. Tanec s draky. Vyd. 1. Přeložila Dominika Křest'ánová. Praha: Argo, 2019. ISBN 978-80-257-2815-4.
- MARTIN, George R. R., Elio GARCÍA a Linda ANTONSSON. Svět ledu a ohně: Oficiální dějiny Západozemí a Hry o trůny. Vyd. 1. Přeložili Jakub Kovář, Ondřej Kronich a Irena Šlajsová. Praha: Talpress, 2015. ISBN 978-80-7197-550-2.
- MARTIN, George R. R. Sídlo červa. Vyd. 1. Přeložili Jana a Jan Oščádalovi. Praha: Argo, 2017. ISBN 978-80-257-2196-4.
- MARTIN, George R. R. Snové písňe: Svazek první. Vyd. 1. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2466-8.
- MARTIN, George R. R. Snové písňe: Svazek druhý. Vyd. 1. Praha: Argo, 2019. ISBN 978-80-257-2878-9.
- MARTIN, George R. R. Oheň a krev. Vyd. 1. Přeložili Michala Marková, Richard Podaný, Petr Kotrle. Praha: Argo, 2019. ISBN 978-80-257-2831-4.
- MARTIN, George R. R. Rytíř Sedmi království. Vyd. 2. Přeložil Richard Podaný. Praha: Argo, 2020. ISBN 978-80-257-3275-5.
- MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. Encyklopedie literárních žánrů. Vyd. 1. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-669-X.
- NEZKUSIL, Vladimír. Nástin didaktiky literární výchovy: (čtyřletá gymnázia a vyšší třídy víceletých gymnázií): z praxe pro praxi. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004.
- PRINGLE, David. Fantasy: Encyklopedie fantastických světů. Vyd. 1. Přeložili Barbora Bartoňová a kol. Praha: Albatros, 2003. ISBN 80-00-01126-3.
- Rámcový vzdělávací program pro gymnázia [online]. Praha: MŠMT, 2007 [cit. 2022-07-105]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/#1-v-soucasnosti-platna-rvp>
- SIEGLOVÁ, Dagmar. Konec školní nudy: didaktické metody pro 21. století. Vyd. 1. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2254-7.

ŠAFRÁNKOVÁ, K. a kol. Metodika čtenářství [online]. Praha 2012 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: https://www.ptac.cz/localImages/Metodika_ctenarstvi.pdf

ŠLAPAL, M., KOŠTÁLOVÁ, H. A HAUSENBLAS, O. Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti [online]. Nový Jičín: KVIC 2012 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: https://www.kvic.cz/aktualita/2370/Metodika_rozvoje_ctenarstvi_a_ctenarske_gramotnosti

TOLKIEN, J. R. R. Pán prstenů: Společenstvo prstenu. Vyd. 1. Přeložila Stanislava Pošustová. Praha: Mladá fronta, 1990. ISBN 80-204-0105-9.

Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky: některé další související právní předpisy. Vydání: sedmnácté. Praha: Armex Publishing, 2022. ISBN 978-80-87451-87-8.

VLAŠÍN, Štěpán. Slovník literární teorie. Vyd. 2. Praha: Československý spisovatel, 1984. ISBN 22-141-84.

Použité internetové zdroje:

<http://web.archive.org>

<http://www.icefire.cz>

<https://cs.wikipedia.org>

<https://en.wikipedia.org>

<https://georgermartin.com>

<https://screenrant.com>

<https://www.bbc.com>

<https://www.hbo.com/game-of-thrones>

<https://www.mentalfloss.com>

<https://www.westeros.org>

www.adriasnews.com

www.salon.com

www.wowwiki-archive.fandom.com